

Novosjka Kronika

Izdaja 1
BRITANSKA
OBVEŠČEVALNA
SLUŽBA

Cene za naročnike
mesečno:

v tuzemstvu 2 šilinga
v inozemstvu 5 šilingov

POSAMEZNA
ŠTEVILKA 50 GROŠEV

Celovec, 3. decembra 1948

Leto IV.

Številka 49

Grčija - odprta rana na Balkanu

Potrebni so odločni ukrepi UNO, da preneha državljanska vojna

Poizkus komunističnega bloka, črtati grško vprašanje z dnevnega reda političnega odbora Združenih narodov, je propadel. Zaveda se zavlačuje v nedogled. Severni sosede Grčije so obtoženi, da podpirajo grške upornike ter so bili pozvani, da sodelujejo z Grčijo in s posebnim odborom Združenih narodov za balkanske probleme, da bi na ta način dosegli mirno ureditev. Politični odbor je na avstralsko pobudo povabil tri države, ki obkrožajo Grčijo: Jugoslavijo, Bolgarijo in Albanijo, da se z Grčijo vred udeležijo tajnih pogajanj v Parizu. Toda dosegli niso ničesar. Glavna skupščina v Parizu je v grškem vprašanju ravno tam, kjer je bila lansko leto in zapadni sosede Grčije še vedno podpirajo Markosov režim in rana državljanske vojne krvavi dalje.

Položaj v Grčiji je tako žalosten in tako nevaren, da zapadne sile res ne morejo držati križem rok spričo tega perečega vprašanja. Pred nami je pogubonosni boj, ki se v Grčiji ne more končati, dalje razravanost med podeželskim prebivalstvom, velikanska preseljevanja prebivalstva — dosedaj je že okrog 500.000 deželanov pribežalo v mesta, kar povzroča gospodarski in moralni zlom, kakor morda samo med nacionalisti na Kitajskem. Zapadne velesile z Ameriko na čelu ne bi smele niti za trenutek zavlačevati naporov za pomiritev tega spora. Ni dovolj samo stati Grčiji ob strani in jo zadrževati, da ne zdrkne v prepad. Saj se tu preliva kri naroda, ki je že tisočletja naseljen v tej obmorski deželi. Prav nič se ni čuditi, da grško ljudstvo želi samo konca in četudi bi zašlo pod »ljudsko demokracijo«, kajti izmučeno je že, ker ta državljanska vojna le že predolgo traja.

Nesmiselno je pričakovati, da je mogoče zaustaviti državljansko vojno samo z notranjimi reformami. Državi je treba pomagati. V Grčiji je trajala revščina, ki jo povzroča slabo rodovitna zemlja, preobljudenost nekaterih pokrajin, pomanjkanje kapitala in slaboten upravni ustroj, že pred vojno in se je še povečala v zadnjih osmih strašnih letih. Nobena sprememba v vladi, nobene reforme, noben preobrat v politiki, ne bo pripravil ljudstva do tega, da bi žrtvovalo napredek k blagostanju. Če bi Združene države in druge zapadne sile podvzele nove napore, da se zaustavi prelivanje krvi, bodo morale zahtevati boljšo vlado v Grčiji, obnovitev civilne

Za omejitev pravice veta

V političnem odboru Združenih narodov so vložile Velika Britanija, Francija, Kitajska in Združene države resolucijo, ki predvideva omejitev pravice veta v Svetovnem varnostnem svetu. V resoluciji predlagajo, naj bi pet stalnih članov v Varnostnem svetu omejilo pravico veta na vprašanja, ki so za interese Združenih narodov, kot celote, življensko važnega pomena. Resolucija vsebuje listo vprašanj, pri katerih naj bi pravica veta ne bila več v uporabi. Poročevalec londonskega radia pri Združenih narodih je poročal, da so zastopniki Velike Britanije, Kitajske in Združenih držav pri seji navedli veliko vprašanj, pri katerih je Sovjetska zveza s tem, da je zlorabila pravico veta, onemogočila delo Združenih narodov.

uprave, hitrejšo izvedbo reform in sprejem modernih načrtov najvažnejšega industrijskega razvoja n. pr. gradnjo hidrocentral itd. in organiziranje ljudskih ustanov in socialnega skrbstva. Toda to so ukrepi, ki bi jih bilo mogoče izvesti najhitreje šele v petih ali desetih letih, a z izvedbo ni mogoče pričeti tako dolgo, dokler stoji na stotisoče mladih in sposobnih ljudi pod orožjem, a drugi stotisoči žive brez dela kot begunci po mestih. Prvi korak za vse ostalo je končanje bojev.

Predlog grške vlade za povečanje vladne armade in boljšo bojno opremo je le težko odkloniti. Grška armada res ni kos svojim nalogam. Toda istočasno je dvomljivo, ali bi razširitev vladne armade napravila konec bojem in bi morda le prišlo do kompromisov, ali pa bi morda le še povečala

prelivanje krvi, kajti dokler uporniki lahko prekoračijo meje na zapadu in se vračajo okrepljeni in dobro oskrbljeni na nove fronte ob gorskih predelih, je potek državljanske vojne v Grčiji res zapleten. Grška armada ne more držati 500 milj dolgo gorsko mejo, ki je ne sme prekoračiti, medtem ko njeni nasprotniki to lahko delajo, in obenem vodijo boje z uporniki v osrčju dežele. Saj dejanja točno govore: ko se je poleti naporom vladne armade posrečilo prepoditi in premagati upornike v gorovju Gramos, se je kmalu povečala uporniška sila na Peloponezu in to iz čisto enostavnega vzroka, ker je grška vlada koncentrirala svoje sile na zapadu, a Peloponez morala pustiti brez vsakršne obrambe. Če naj bi bila množna kakšna pomoč (Nadaljevanje na 2. strani)

Razgovori o Atlantski zvezi

Pogodba, ki bo združila sedem držav za 50 let

Iz odločilnih krogov v Londonu se je izvedelo, da bo zelo verjetno tekom tega tedna v Washingtonu konferenca zastopnikov petih držav članic zapadnoevropske zveze, Združenih držav in Kanade, pri kateri bodo razpravljali o nameravani severnoatlantski obrambni pogodbi. Stalni svet zapadnoevropske zveze, ki ga sestavljajo veleposlaniki Amerike, Francije, Belgije, Holandije in Luksemburške v Londonu ter zastopnik Velike Britanije, je jmel v preteklem tednu več sej. Na teh sejah in tudi pri prejšnjih, so proučevali osnutke petih zapadnoevropskih držav zo obliko, v kateri bi zaključili severnoatlantsko obrambno pogodbo.

Vest, da bo tekom tega tedna v Washingtonu konferenca, je znak, da so bila

dosedanja pogajanja uspešna in se sedaj lahko pričenejo pogajanja med zastopniki petih evropskih držav z zastopniki Združenih držav in Kanade.

Tej konferenci bo sledila pričetkom prihodnjega leta konferenca zunanjih ministrov v Washingtonu, ki bodo pogodbo končno veljavno izdelali, nakar jo bodo takoj predložili ameriškemu kongresu.

Z velikim zaupanjem računajo na splošno, da bo ta pogodba, ki naj združi sedem držav za 50 let, podpisana do pričetka poletja. Ta pogodba pa bo vsebovala tudi točko, ki bo dovolila tudi ostalim zapadnoevropskim državam, kakor n. pr. Norveški, Portugalski in Islandiji pristop k tej obrambni zvezi.

Jugoslovanski voditelji priznavajo

Težaven gospodarski položaj v Jugoslaviji

Boris Kidrič, predsednik jugoslovanske načrtno komisije, je pred nedavnim grajal slovenske komuniste na njihovem drugem kongresu v Ljubljani, da ne posvečajo pažnje »ideološkemu boju« za izvedbo petletke. Tehnika in organizacija nj tako velik problem. »Nasprotno mišljenje je nevarno in škodljivo v boju za socializem,« je dejal Boris Kidrič v svojih izjavanjih.

»Kapitalistični zapad s svojim »anarhističnim« gospodarstvom ima prav tako tehniko, na žalost po nekaterih deželah še mnogo boljše, kot jo imamo mi danes, toda tam vlada pomanjkanje pogojev za pravo načrtno gospodarstvo socialističnih odnošajev v proizvodnji.

Velika revolucionarna sprememba je že nastala v mišljenju ljudi, toda mi še ne moremo biti zadovoljni s tem. Še vedno je mnogo težav na poti in z bojem za boljšo delovno disciplino je treba nadaljevati.

Maršal Tito pa je pri partijskem kongresu v Zagrebu izjavil:

»Prepričan sem, da so ljudje nezadovoljni z oblastmi, čeprav to zadeva samo nižje uradništvo. Toda nižje uradništvo je podrejeno višjim.

Še vedno se najdejo sledovi kapitalizma

po vaseh. Mi pa moramo zagotoviti prehrano za narod in jo bomo tudi zagotovili, četudi bo treba podvzeti še tako stroge ukrepe.

Pregovoriti je lahko z besedami. Toda dá se pregovoriti tudi s silo. Vem, da se poslužujem trdih besed, toda položaj, ki je nastal, zahteva trdnega delovanja.

Ko je prešel na razkol med Jugoslavijo in Kominformom, je maršal Tito dejal: »O naši deželi razširjajo laži takšni ljudje, ki bi prav za prav morali kazati napram nam prijateljska čustva. Toda laži nas ne bodo ganile. Laži niso vredne komunistične morale in mi smo se prepričali, da so njihove trditve laži!«

Boj s Kominformom je prišel še za stopnjo dalje, ko je časopis »Borba«, uradni organ jugoslovanske komunistične stranke, obtožil albanske in bolgarske voditelje, da teptajo pogodbe za medsebojno pomoč z Jugoslavijo.

»Borba« pristavlja, da jugoslovanski voditelji delajo vse, kar je v njihovi moči, da bi izpolnili svojo pomembno pogodbo z Bolgarijo, ki je bila sklenjena pred enim letom, toda trdi, da jih bolgarski voditelji stalno blatijo.

Vzroki današnje razravanosti

Prejšnji teden smo se bavili na tem mestu z vprašanjem modernega poganstva. Danes pa bi radi vedeli, kako je prišlo do tega.

Vsi neredi v državah, v gospodarstvu, v človeški družbi in v mednarodnem življenju so posledica neredov v mišljenju in v hotenju ljudi. Toda ti vzroki niso od danes ali od včera, temveč segajo daleč v srednji vek, tja v trinajsto stoletje.

Takrat se je v dobi preporeda pričelo kazati, da polagoma pričinja izginjati iz življenja ljudi misel na Boga. Človek je postajal sam sebi smoter in merilo vsega na svetu. Izgubil je smisel življenja, ki je bil kristjanu priprava za večnost, ki mu je bila ideal dela za onostranstvo. Človek se je zakopal v tostranstvo in postal materjalist. Dočim je človek prej gledal na tostranstvo s posebnim ozirom, ker je pomnilo onostransko življenje za njega več, je človek od preporeadne dobe dalje pričel smatrati onostranstvo za nesmisel in s tem izgubil ono, kar naj bi ga držalo, da ne bi padel v moralnem življenju. Človek je pričel pobijati vero z znanostjo in ji odrekel vsak vpliv na življenje. Zaradi tega je prenehala vsaka vez med znanostjo in vero, med umetnostjo in življenjem, med politiko in npravnimi predpisi, med naravnim in nadnaravnim, med Bogom in človekom. Ni čudno, če se je človeštvo pričelo vnemati za razne novotarije, ki so mu dajale čim večje prostosti in mu omogočale izživljanje in neodvisnost od Boga.

Preporodu je sledila doba reformacije in iz te se je razvilo svobodomiselstvo. Reformacija je povzročila s tem, da je dala državnim poglavarjem v roke vso oblast, razvoj državnega absolutizma. Francoska revolucija pa, ki se je vršila v dobi svobodomiselstva, pa je popolnoma prelomila s preteklostjo, ko je namesto prejšnjih krščanskih načel razglasila nova, po katerih je država in človeška družba skupina enakih in enakopravnih posameznikov. Iz Francije so se ti novi nauki razširili tudi v ostale države, obetajoč vsem, ki jih sprejmejo, popolno srečo. Ljudje, ki so se že iz prejšnjih dob navzeli materialističnega duha, so seveda vsem tem geslom slepo verjeli, ker so jim pač obljubljala nebesa na zemlji. Življenje po smrti in s tem v zvezi izpolnjevanje od Boga danih dolžnosti je postajalo za ljudi vedno manj pomembno, samo da si zagotovijo dobro življenje na zemlji. Da dosežejo ta cilj, se niso več ozirali na svojega bližnjega in šli preko trupel nedolžnih k svojim ciljem. Človeštvo je izgubilo svoje duhovne temelje in se opiralo samo na svojo pamet in delalo pri tem napake, katerih posledice danes čutimo mi.

Le pogledite danes n. pr. vso duhovno brezvrednost modernih pesmi in šlagerjev, pa boste priznali, da je vse to res brez vsake duhovne vrednosti in po večini zavaja človeka v pravno nebrzdanost. Posledice so seveda strahotne. Npravnih propad in zločinstvo se strahovito množita in to celo med mladoletnimi. In mi gledamo vse to, kakor da se nas ne tiče!

Z mirno vestjo lahko trdimo, da današnje bede ni povzročilo socialno zlo, temveč vzgoja in življenje brez Boga, brez npravnih in verskih obveznosti.

Kaj je naša dolžnost? Da z dobrim vzgledom poizkušamo privedi svojega bližnjega zopet na pravo pot duhovnega življenja in vnetemo pogubonosne klice, ki zastupljajo človeško dušo in onemogočajo razvoj sveta po božjih zapovedih, edinem temelju pravičnega sveta.



Po zemeljski obli

ITALIJA

Italija je izdelala načrt za smotno uporabo ameriške pomoči, ki jo je prejela v okviru evropskega obnovitvenega načrta. V njem se jasno odražajo vsa pereča vprašanja na gospodarskem, političnem in socialnem polju. Najbolj pereče vprašanje v današnji Italiji je velika brezposelnost. Okrog 2.500.000 ljudi je brez dela. Ukrepi za umiljenje brezposelnosti so zatore politična potreba za De Gasperijevo vlado ter gospodarska in socialna nujnost za narod. Italija bo vsled tega to prvo ameriško pomoč porabila neposredno v ta namen. V Ameriki smatrajo, da bo prva vsota, ki jo je Italija prejela v okviru evropskega obnovitvenega načrta, če bo pravilno uporabljena, omogočila zaposlitev 250.000 do 300.000 ljudi.

Seveda je to sorazmerno malo z ogromnim številom brezposelnih, toda računati je treba tudi na to, da se bosta industrija in poljedelstvo postopoma razvila in tako bodo prišli do zaslužka tudi drugi.

JUGOSLAVIJA

Jugoslovansko petletko bo treba ponovno proučiti zaradi zadržanja nekaterih osrednjih držav, je izjavil v Washingtonu gospod Kosanovič, jugoslovanski veleposlanik v Združenih državah. Zadržanje osrednjih držav je povzročilo pomanjkanje blaga in surovin, ki so potrebne za izvedbo tega načrta.

Gospod Kosanovič ni imenoval dotičnih držav, vendar je jasno, da je nastalo pomanjkanje zaradi nasprotij med maršalom Titom in državami, ki so vključene v Kominform.

Pristavil je, da ne bodo skrčili svojega načrta, pač pa bo treba izdelke in surovine, ki jih je Jugoslavija nameravala uvoziti od drugih, proizvajati doma.

Jugoslavija še vedno želi trgovati z Združenimi državami, ker potrebuje mnogo stvari iz Amerike.

VELIKA BRITANIJA

Prejšnji teden so uradno objavili, da je angleški kralj obolel na poapnenju žil. Navori zadnjih dvanajst let so storili svoje. Njegovo zdravstveno stanje se sicer boljše, vendar je kraljevska družina morala odložiti svoje potovanje v Avstralijo in Novo Zelandijo za nedoločen čas. Zdravnik je kralju predpisal mirovanje. Kralj ne bo vršil javnih poslov mesec dni.

Gospod Attlee, angleški ministrski predsednik je že sedaj govoril o volitvah, ki se bodo vršile spomladi leta 1950.

Dejal je: »Prihodnje volitve nam bodo pripravile velik boj. Mislim, da bomo zmagali. Vsi pa se bomo morali trdo boriti. V prošlosti smo se morali boriti za načrt o tem, kar smo hoteli storiti. V bodočnosti pa se nam ne bo treba boriti samo za to, kar bomo hoteli doseči, temveč tudi da bomo obdržali, kar smo že storili. Na to zadnje sem ponosen, vsled tega računam z gotovostjo, da bomo zmagali.

NEMCIJA

V zadnjem času vlada v Berlinu skoraj mučna tišina. Medtem, ko se državni predpirajo ob konferenčni mizi v Parizu in kroje usodo Nemčije, se je v Berlinu zgodilo kaj malo, o čemer bi se splačalo pisati. Toda ta tišina je zelo varljiva. Rusi še niso omilili nobenega ukrepa, s katerimi hočejo pritiskati na zapadni Berlin in izsiliti odhod zapadnih zaveznikov. Ravno nasprotno, ojačali so nadzorstvo cestnega prometa iz sovjetske cone in zapadnega predela Berlina. Sovjetski štabni šef, general Lukjančenko je zagrozil, da bodo prisilili vsako »tuje« letalo, da bo moralo pristati na sovjetskih letališčih, ki ga bodo opazili izven letalskega mostu. Vojaška uprava je »odpustila« dva vodilna uradnika berlinskega magistrata, profesorja Reuterja in gospoda Klingelhöferja.

Opazajo se znaki, da so Sovjeti opustili nado, da bo značni promet propadel, kar bi prisililo zapadne zaveznike, da bi se umaknili. Izgleda, da so Berlinčani prej pripravljene doprinašati žrtve, kakor pa da bi prišli pod izključno sovjetsko oblast.

ZDRUŽENE DEŽAVE

Predsednik Truman je pozval Sovjetsko zvezo, naj se pridruži prehranjevalni in poljedelski organizaciji Združenih narodov. Gospod Truman je govoril pri konferenci te organizacije. To je bil njegov prvi javni govor po ponovni izvolitvi za predsednika Združenih držav.

Če bodo razpravljali s Sovjetsko zvezo o medsebojnih interesih v kmetijstvu, ne bo tako težko doseči soglasja na drugih področjih. Nadpolno je dejstvo, da so razni narodi zapadne Evrope člani gornje organizacije.

Gospod Truman je dejal, da obžaluje, ker ameriški Kongres ni odobril mednarodne trgovske pogodbe za dobavo pšenice, kar bi ustalilo cene pšenice v svetovnem trgovanju za pet let. Zagotovil je, da bo nov osnutek pogodbe predložil Kongresu v odobritev.

Gospod Truman je sprejel kitajskega veleposlanika, dr. Wellington Koo, ki je izjavil, da potrebuje Kitajska več orožja in moralne podpore v svojem boju proti komunizmu. Zunanji minister vlade v Južni Koreji pa je poslal zunanjemu ministru Marshallu brzojavko, v kateri je izrazil nujno potrebo, naj bi ameriške čete ostale v deželi, dokler ni vojaško zmožna, da se sama brani.

TRST

Tržaške ladjedelnice bodo v okviru Marshallove pomoči pričele spomladi graditi 10 parnikov s skupno tonažo 67.200 ton. Ladjedelnice Cantieri Riuniti Adriatico bodo zgradile 25.000 tonski prekomorski parnik za promet preko Atlantika.

Pogodba med zavezniškimi oblastmi in italijansko vlado predvideva za svobodno tržaško ozemlje ladjevje s 40.000 tonažo do leta 1953.

FRANCIJA

Med francosko vlado in zvezo pristaniških delavcev, ki jo vodijo komunisti so dosegli sporazum za odpravo vsakršnih stavk pristaniških delavcev, ki so bile za jele vso deželo.

Istočasno je rudarska zveza, ki ji predsedujejo komunisti, izdala poziv 100.000 delavcem, ki so še stavkali, naj pričnejo z delom.

Pravtako se se vršila pogajanja med predstavnik delovnega ministrstva in predstavniki zveze skladišnih delavcev, ki so zagrozili, da bodo pričeli z »nezakonito« stavko, če ne bo sprejet njihov predlog za odpravo enega izmed dveh prostih dni na teden, kajti sedaj res premalo za služijo.

Vse tri glavne zveze so zagrozile z novimi stavkami, če vlada ne bo upoštevala njihovih protestov.

BOLGARIJA

Bolgarska vlada je omejila skoraj ves cestni promet. Ureditev sedanjega prometa, ki je preveč drastična, da bi se mogla smatrati za normalen gospodarski ukrep, odreja:

Vsa privatna motorna vozila v javne ali osebne svrhe so vzeta iz prometa razen vozil ministrov in policijskih uradnikov.

Pravtako so vzeti iz prometa vsi tovorni avtomobili po gosto naseljenih krajih, razen v Sofiji.

Blago se ne sme več prevažati iz kraja v kraj po cestah, če je železnica na razpolago. Tudi se ne sme več potovati z motornimi kolesi po cestah, ki tečejo vzporedno z železnico ali v daljavo preko 30 km.

Pokvarjenih motornih vozil ne smejo prevažati z vlačilci, če se to lahko opravi po železnici.

Količina tekočega goriva za motorna vozila je strogo določena.

Kakor znano, prejema Bolgarska bencin in olja iz Rumunije, toda dobave morajo biti v skladu z bolgarsko-rusko trgovsko pogodbo. Pogajanja za obnovo te pogodbe so se pričela že v začetku tega meseca, a še niso končana.

Drobne novice

Neko uradno češko poročilo pravi, da so morali zapreti več ljudi, ker so pripadali »nevarnim protidržavnim organizacijam.«

V Marseillesu je izbruhnil velikanski požar v neki trgovski hiši, ki je upepeli petdesettisoč parov čevljev. Na kraj nesreče je prihitelo sedem gasilskih brigad, ki so se trudile dve uri in pol, da so omejile požar.

Do najbolj smeje tatvine umetnin je prišlo prejšnji teden v cerkvi Santa Maria della Salute ob Canale Grande v Benetkah. Tatovi so odnesli dvanajst cerkvenih slik, med katerimi je slavna Kristusova slika, ki jo je izdelal Lorenzo Lotto. Zlikovci so se vtihotapili v cerkev in ostali notri, ko je ključar zaklenil preko noči. Po opravljenem zločinu so uporabili vrh zvona, razbili okno cerkvene ladje in se spustili ven. V cerkvi je opaziti tudi znake, da so s silo hoteli vdreti v kapelico, kjer so dela slavnega Tiziana, toda vrata so bila preveč masivna.

Canterburyški knezoškof, dr. Fisher se je odzval povabilu vojaškega guvernerja in vrhovnega poveljnika britanskih čet v Nemčiji generala Robertsona ter se podal na dvanajstdnevno potovanje po britanski coni Nemčije. Dr. Fisher se bo sestal s članicami nadzorstvene komisije in oboroženih sil ter bo imel razgovore z vodilnimi nemškimi cerkvenimi dostojanstveniki.

Tajna služba ameriške vojske je razbila vohunsko skupino dvajsetih članov, ki je delovala po navodilih čeških agentov v britanski in ameriški coni Nemčije. Večina vohunov je bila aretirana v bližini Monakovega, kjer so imeli svoj glavni stan.

Strašen vihar je dobesedno odrezal mesto Bombay od ostale Indije, ki je morala izvedeti o nesreči šele iz drugih držav. Sedem ljudi je bilo ubitih in preko 100 ranjenih. Pretrgani so bili tudi električni vodi in mesto je ostalo za 48 ur brez toka. Vremenski strokovnjaki trdijo, da že celo stoletje ni bilo v Indiji takega strašnega viharja.

Poplave, nalivji in snežni meteži so v zadnjih dneh povzročili veliko škodo v obširnih predelih Združenih držav. Viharji, ki so divjali v Alabami, so odnesli mnogo hiš. V mnogih ozemljih Georgije je voda zalila farme. V Birminghamskem predelu Alabame je na stotine ljudi moralo zapustiti svoje domove pred naraščajočo vodo. Voda se je po nekaterih krajih dvigala celo do streh.

Avstralija je prejšnji mesec sporočila, da je pripravljena sprejeti prihodnje leto 200.000 beguncev. Pričakujejo, da bo posebno odposlanstvo za izbiro beguncev prispelo v Italijo koncem letošnjega leta. S tem se bo beguncem odprlo mnogo novih možnosti.

Sodelovanje zahodnoevropskih držav je potrebno

SIR STAFFORD CRIPPS OPOZARJA NA KOMUNISTIČNO NEVARNOST

Sir Stafford Cripps je v spodnji zbornici govoril o resni komunistični nevarnosti za obnovo zahodne Evrope in o nujni potrebi po sodelovanju med zahodnoevropskimi državami.

Sir Stafford Cripps je med drugim rekel: »Zadnje mesece nam je vsem predobro znano, kaj pomeni hladna vojna, ki jo vodi Sovjetska zveza s svojimi podložniškimi državami proti zahodni Evropi in proti demokraciji sploh. Žarišče sovjetskih napadov pa je zahodna Evropa, ki jo hočejo Sovjeti gospodarsko razkrojiti in spraviti ljudestvo do obupa, da bi bilo potem dovedno za komunizem.

Evropa je veliko trpela že med vojno pod totalitarnim nacizmom. Ko je začela z velikimi težavami misliti na gospodarsko obnovo, je naletela na organizirano sabotažo, ki jo vodi Kominform. Hladna vojna ni omejena samo na propagando, ampak je naperjena na gospodarsko življenje vseh demokratičnih držav. Vodijo jo pristaši in zavezniki Kominforma. V ta namen organizirajo stavke, napadajo gospodarsko politiko omenjenih držav, širijo nezadovoljstvo, izkoriščajo vsak nedostatek in pomanjkanje in srdito napadajo stremenje po oborožitvi, ki bi mogla ščititi demokrat. države pred notranjim ali zunanjim napadom. Pri vsem tem popolnoma skrivljeno slikajo gospodarski položaj v Sovjetski zvezi in njeno politiko. V vseh državah, ki še niso podložne komunizmu, vodijo pristaši Kominforma to svojo politiko po popolnoma istem kopitu. Isto velja za propagando iz istega središča in da ima skupni cilj. Ta hladna vojna za gospodarski razkroj zahodne Evrope je osredotočena na Marshallov načrt, ker je ta načrt osnova za naglo obnovo. Glavni komunistični očitke proti Marshallovemu načrtu, češ da hoče s tem Amerika gospodarsko zavladati Evropi, je zelo ciničen, če pomislimo, da so podložniške države popolnoma gospodarsko zaslužnjene Sovjetski zvezi.

Če hočemo premagati gospodarske posledice vojne in gospodarsko zmedo, ki jo delajo komunisti, je nujno potrebno, da jim bolj pospešimo gospodarsko sodelovanje med demokratičnimi državami. Edino to bo izboljšalo usodo naših ljudi in jim dalo poguma, da bodo mogli vztrajati pred nevarnostjo totalitarnega komunističnega napada. Prepričati jih moramo z gospodarskimi sredstvi, da more le demokracija izboljšati njihovo usodo in jim ohraniti svobodo.«

Svarilo sedanosti

Pred sodišče sta bila postavljena dva dolgoletna voditelja socialnih demokratov in sicer na Poljskem Kazimir Puzak in v Bolgariji Kosta Lulčev.

Obtožbe so vsakdanje vsebine. Puzaku očitajo, da je protisovjet in da je naščuval opozicijo proti vladi; Lulčevu pa, da je opogumil bolgarske kmete, da so zadrževali živila (ki jih po njihovem mnenju izvažajo v Rusijo), dalje da je skušal reorganizirati kmečko stranko in da je pošiljal v inozemstvu napačna poročila o življenskih prilikah v Bolgariji.

Vršilj so se mogočni politični govori tožiteljev, sledilj so običajni divji napadi po časopisih. Diktatura komunistične stranke ne trpi ugovorov. Nasprotniki ali kritiki so likvidirani s smrtjo ali ječo. Dovoljena je samo majhna skupnica ljudi z lastnim mišljenjem, ki pa je popolnoma podrejena komunističnim voditeljem in služi samo v pretveze politične neodvisnosti.

Swobodna kmečka stranka je razbita v obeh deželah. Socialistična stranka je razpuščena ali pa je pod imenom »zveze delovnega razreda« utonila v komunistični partiji. Njeni člani pa morajo ubogati, drugače so »izključeni«.

Komunistične vlade delajo po načrtu, ki ga je zarisal Stalin. Odprava socialne demokracije je eno njegovih glavnih načel. »Nemogoče je,« je zapisal v brošuri, »Problemi leninizma«, »napraviti konec kapitalizmu, ne da bi se pripravilo konec socialni demokraciji med delavskim gibanjem.«

Mnogo jih je, ki mislijo, da se to tiče samo »desničarjev« in da se »levičarski socialisti« nimajo ničesar bati. Vsi ti bi morali čitati Stalina.

»Z namenom«, piše Stalin, »voditi uspešen boj proti socialni demokraciji, je treba obrniti pažnjo na takozvano »levičarsko krilo«. Jasno je, da dokler niso premagani tudi levičarski socialni demokrati, ne bo mogoče premagati socialne demokracije kot celote.«

Žrtvi Puzak in Lulčev samo potrjujeta zgornje besede.

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Grčiji potem bi bilo treba hermetično zapreti zapadno mejo.

Prva možnost je povečanje intervencije Združenih narodov. Posebni odbor Združenih narodov za Balkan je vsekakor izvedel važno delo. Toda njegovi opazovalci tudi ne morejo napraviti drugega kakor opazovati in poročati o prestopanju grške meje s strani zapadnih sosedov. Položaj bi se spremenil, če bi ustanovili mednarodno silo, ki bi zastražila mejo Grčije. To ni slaba zamisel. Treba pa bi bilo poslati samo zmogne ljudi, ki popolnoma razumejo razmere. Zavest, da je zapadna meja zaprta, pa bi umirila rovarjenje v deželi. Vendar pa je izvedba te zamisli povezana z ogromnimi stroški. Po drugi strani pa Grčija danes, ko vlada v njej državljanska vojna, pravtako slabi evropsko gospodarstvo.

Toda ali je povečanje vloge, ki naj bi jo igrala Organizacija Združenih narodov, edini možni ukrep? Po vsem tem, odkar je Glavna skupščina končala svoje brezplodne razgovore o Grčiji leta 1947, se je na Balkanu pripetila samo ena velika izprememba. Ta sprememba je bila izključitev maršala Tita iz Kominforma in novo izoliranje Jugoslavije. Ali ni mogoče izrabiti tega tako, da bo meja vsaj med Grčijo in Jugoslavijo sama po sebi zaprta in je treba zastražiti samo še bolgarsko in albansko mejo?

Zadeva pa je zelo kočljiva. Res je, da je Tito padel v nemilost pri drugih državah, članicah Kominforma. Po drugi strani pa je pravtako mogoče, da ga je dolgotrajna služba v komunističnih vrstah prežela z odporom do zapada in mu ne dovoljuje nikakih zvez z njim. Toda zapadne sile to vedo, vsled tega od Jugoslavije ne pričakujejo mnogo. Nimajo imperialističnih namer, čeprav jim to očitajo. Tudi jim je vseeno, kako se izvajajo socialne spremembe. Tudi ne prosijo vojaške pomoči. V poslovnih zadevah pričakujejo od Jugoslavije mnogo manj, kakor pa Jugoslavija od njih. Vse, kar trenutno zahtevajo, je nevarnost Jugoslovancov napram Grčiji, z drugimi besedami povedano, zaprta meja med obema deželama.

Vkljub vsemu je gotovo vredno misliti na oboje, na povečanje intervencije Združenih narodov in pa na iskanje nekakšne vrste sporazuma s Titovim režimom. Najbolj nevaren vseh položajev je sedanji položaj v Grčiji, kjer ne narod, ne njegove armade, pa tudi ne tuji svetovalci ne morejo videti konca brezupnega in strašnega poteka državljanske vojne. Obstoj naroda se lahko stavi na kocko samo do gotove meje, toda prelivanje bratske krvi v Grčiji traja le že predolgo. Grški narod je treba oprostiti bremen, drugače bo tako oslabej, da jih bo moral nekega dne sam odložiti.

»Times Weekly Edition«

Gregorčič, Slomšek, Krek

Težka in trnjeva je pot, ki jo je moral prehoditi naš mali slovenski narod od naselitve v današnje kraje pa do danes. Le malo sončnih dni je bilo, ki so ga razveseljavali, zato ni čudno, da je postala duša živahnega slovanskega rodu žalostna in otožna in da je v njej najti čedalje manj vedrosti in brezskrbnosti. Le ljubezen do naše dobre zemlje, do planin, ki se zlaté v soncu, do bistrih voda, ki nam ženejo mlina, in žulji, s katerimi smo prepeljali vsako ped našega polja, so nam dali toliko moči, da smo zdržali in da še danes živimo. Pa tudi Bog nas ni zapustil. Videl je naše trpljenje, ki smo ga stoletja vdano prenašali, zato nam je poslal moč, ki so nas vodili skozi najtežje dni in nam kazali pot v boljše bodočnost.

S hvaležnostjo se spominjamo vseh tistih sinov, ki so v ljubezni do svojega naroda žrtvovali vse in vse svoje življenje posvetili le njegovi sreči. Prav v teh dneh je naša dolžnost, da se še posebej spomnimo treh naših velikanov: Gregorčiča, Kreka in Slomška, katerih obletnico rojstva, oziroma smrti praznujemo. To so namreč močje, ki niso živeli sebi, temveč nam.

V srcu sončne Goriške, v Gorici, je 24. novembra 1906 za vedno zatislj oči Gorški slavček — pesnik Simon Gregorčič.

Gregorčič ni bil v pesništvu brez vzornikov kot Prešeren, vendar so njegove pesmi kljub temu svojevrstne, lepe in vsebinsko bogate. Gregorčiču se v pesmih pozna, da je tudi po njegovih žilah tekla čista kri malega, tisočkrat na križ pribitega naroda, iz katerega je izšel. Bogato je bilo njegovo pesniško delo in, kar je glavno, prišlo je iz srca. Bil je pesnik, ki je našel samega sebe. Opel je vse svoje življenje, vesele in britke trenutke in to tako odkrito kot njihče drugi.

Njegove pesmi so našle pot v vsa slovenska srca. Prodrle so v še tako skrite gorske vasice in ogrevale srca mladih, življenja polnih ljudi ter tolažile one, ki so se že poslavljali od življenja.

Gregorčič ni bil političen voditelj, ni govoril na shodih in si s propagando ustvarjal prijateljev. Njegovo delo je bilo skrito, pa zato polno ljubezni. Morda nam ga je prav ta njegova skromnost in nesebičnost tako močno približala. Naj bo kakorkoli že, danes je Gregorčič pesnik, katerega duh še vedno živi med narodom, ga oživlja in vzpodbuja k zaupanju v lastne moči.

*

Skoro istočasno, ko praznujemo obletnico Gregorčičeve smrti, se spominjamo rojstva našega velikega vzgojitelja in škofa — Antona Martina Slomška, ki je zarezal globoko brazdo rodoljubnosti ravno v središču naše Koroške.

Slomšek je bil doma iz Ponikve na Štajerskem. Življenjska pot ga je privedla tudi v Celovec med koroške brate, ki jih je vzljubil iz vsega srca in jim posvetil vse

svoje delo. Deloval je z vso vnemo in resnostjo na verskem in kulturnem področju. Bodočim duhovnikom je odkrival lepoto materinega jezika in jih seznanjal s sodobnimi literati: Prešernom, Ravnikarjem, Vodnikom in drugim. Največ časa pa je posvetil poživiti narodne zavesti ob severni jezikovni meji. Seznanil se je z rodoljubi: Matijo Majerjem, Ahacljem in Janežičem ter pričel skupno z njimi prebujati in vzgajati koroške Slovence.

Slomšek je bil kmečkih staršev sin, nesebičen in nepokvarjen in je tak ostal vseživo, tudi takrat, ko je sedel na škofijski stolici. Ne kot voditelj, temveč kot vzornik se je poslovil od naroda, ko ga je Bog odpoklical k plačilu.

*

Pomemben kot Gregorčič ali Slomšek, je za slovenski narod tudi dr. Janez Ev. Krek, reformator slovenskega združništva in socialnega gospodarstva. Krek se je rodil 27. novembra 1865 pri sv. Gregoriju na Dolenskem.

Delo dr. Kreka za naš narod je tako vsestransko in obsežno, da ga ne bi mogli opisati v eni sami knjigi, še manj v kratkem članku. Kot profesor v ljubljanskem središču je vzgojil celo vrsto najboljših du-

hovnikov. Kot vnet Slovenec je ravno on posvetil vso pažnjo gospodarskemu in socialnemu razvoju malih obrtnikov, delavcev in kmetov. Ustanovil je rajfajzovke, ki so po njegovi zaslugi danes skoraj že v vsaki slovenski občini. Ustanavljal je konzumna društva za delavce in zadruga za kmete. Izobraževalna društva, gospodarski in gospodinjski tečaji, ki jih je organiziral, so širili duhovno obzorje našemu preprostemu človeku.

Kot politik in znanstvenik je napisal mnogo člankov za različne liste, iz katerih dehti vsa njegova ljubezen do preprostih in zatiranih ter se izraša njegova velika izobrazbenost in inteligentnost.

Gregorčič, Slomšek in Krek — trije močje, živeli v popolnoma različnem okolju, vsak po svoje pomemben in zaslužen za slovenski narod, imajo vendar nekaj skupnega. — Vsi trije so bili duhovniki, ne uradniki, temveč pravi vodniki in pastirji svoje črede. S svojim delom so si postavili trajen spomenik, narod pa, ki hodi po njihovih stopinjah, ima v sebi dovolj moči, da bo prestal še tako težke preizkušnje in dosegel to, o čemer so sanjali oni.

Gorazd.

PO SLOVENSKI ZEMLJI:

Kačji otok

Praden se dravskim splavarjem odpre razgled na obdravsko mesto Maribor, se morajo še enkrat krepko upreti v vesla. Nad mestom se kalni valovi Drave razcepijo v dve strugi ter obidejo z majhnim gozdjem porasli otok. Danes pravijo kopnini sredi Drave »Mariborski otok«. Po djetni meščani so kmalu po prvi svetovni vojni zgradili na otoku moderno letno kopalnišče ter povezali otok z mostom. Ob vročih poletnih dneh je kopalnišče na otoku obljudeno s tisoči kopalcev, ki se brezskrbno predajajo vodnemu hladu in žgočim sončnim žarkom.

Starejši rod meščanov, posebno pa še okoličani pa pravijo otoku še dandanes »Kačji otok«. Med njimi je še živa pripovedka o naduti grajski gospodični ter o kačji kraljici z zlato krono, ki je nekoč kraljevala na dandanašnjem Mariborskem otoku.

*

Na položnem izrastku Pohorja, v Ljubuški pri Mariboru, je v davnihi stal mogočen grad. Vitezi, ki so prebivali v njem, so gospodarovali podložnim kmetom, ki so jim morali tlačniti ter jim dajati desetino. Bil so znani daleč naokrog kot trdi, ne-

usmiljeni gospodovalci. Prav tako daleč pa je segal tudi glas o prelepi grajski gospodični Kunigundi. Bila je lepa kot zorno jutro, a za vso to lepoto se je skrivalo kamnito, naduto srce v njenih prsih. Marsikateri tlačan je po njeni volji v temnih grajskih ječah izdihnil svojo zgarano dušo.

Ko je bila lepa Kunigunda godna za močitev, so se pričeli oglašati snubci. Prihajali so od blizu in daleč, vitezi z velikim bogastvom in taki, katerih edino premoženje je bilo njihovo pošteno ime. Polagali so ji k nogam dragocena darila: zlato, brokat in dragulje, revnejši med njimi le zvesto in pošteno srce.

Kunigundino srce se je naslajalo ob toliki časti, njena usta pa so se krivila v trdnasmeh, ko je snubcem izpovedovala svojo željo.

»Zlata in draguljev krijejo že dovolj zidovi našega gradu. Na Kačjem otoku pa kraljuje sredi Drave kačja kraljica z dragoceno, bajnolepo krono na glavi. Komur uspe ugrabiti kačji kraljici krono, tega žena bom.«

Snubci so se zgrozili. Bili so junaki med

njimi, ki so v dvobojih in bitkah že večkrat gledali smrti v oči, poti na Kačji otok pa le ni nihče tvegala. In snubci so razočarani odhajali, na poti domov jih je spremljal še Kunigundina posmeh.

Nekega dne se je oglašil na gradu nov snubec, bil je reven plemič, kateremu je Kunigundina lepota povsem zmešala glavo. Ko je iz njenih ust zvedel za njeno željo, je brez pomisleka obljubil, ugrabiti kačji kraljici krono.

Bil je vroč poletni dan, ko je pogumni plemič preplaval Dravo in ko je njegova noga stopila na Kačji otok. Previdno je razgrinjal pred seboj divje zaraslo grmičevje. Čudil se je, ko ni nikjer ugledal nobene kače in že je mislil, da je vse pripovedovanje o kačah in njihovi kraljici prazna bajka. Nenadoma pa mu je zastala noga.

Na sončni jasi pred seboj je prav ta hip uzrl ogromno, v kolobar zvito kačo. Ob njej pa, — kot da bi se iskri tisoče zlatih sonc! — bajnolepo krono. Bila je kačja kraljica, ki se je sončila v toplem opoldanskem soncu ter pri tem odložila dragoceno krono.

Srce je v divji razburjenosti udarjalo v plemičevih prsih, ko se je neslišno, korak za korakom, bližal dremajoči kačji kraljici. In že je pograbil krono ter se nato, z dragocenim plenom v rokah, spustil v beg proti obrežju.

Šum je prebudil kačjo kraljico iz dremavice. Strašen je bil njen srepi pogled, ko je opazila, da ji je izginila krona. Vzpeila se je naglo in ostro sikanje je pretrgalo opoldansko tišino. Nenadoma je prejel puščeni otok oživel. Izpod kamnov in drevesnih korenin so drle kače ter se v divjih kolobarjih pognale za roparjem.

Plemič je medtem z divjimi skoki hitel proti obrežju. Ko se je za trenutek ozrl, je videl za seboj krđelo divje sikajočih kač. Še par skokov, pa bo na obrežju! V rečnih valovih bo na varnem pred kačami, tako je v naglici domneval pogumni plemič.

In že se je pognal v deroče valove. Prav v tem trenutku so tudi kače priklobarile na obrežje in — o groza! — se spustile za plemičem v vodo. S tem da tudi kače umejo plavati, plemič pač ni računal! Kače so ga kmalu dohiteli in plemičev smrtni boj je bil kratek. Na stotine kač se je ovijlo ob njegovo telo ter ga potegnile na dno. Kalni dravski valovi so se za vedno zgrnili nad pogumnim plemičem.

V limbuškem gradu pa je prav ta čas izginila lepa Kunigunda. Nihče ni vedel kam. V njenih sobanah so grajski služabniki potem večkrat videli veliko, ostudno kačo. Še dandanes, ko je od mogočnega gradu ostalo le še par kamnov, se ob sončnih dneh plazi po kamenju ostudna, črna kača. Pravijo, da bi naj to bila zakleta, naduta Kunigunda, ki zaman čaka na snubca.

Kače pa so zapustile dravski otok. Ni jim bilo prav, da je v njihovo tiho kraljestvo posegla človeška nečimurnost.

K. Poharc



Kapelški župnik

Zgodovinska povest

Spisal dr. Ožbolt Jlaunig

(Nadaljevanje)

2.

V zvoniku je začelo zvoniti, prihajale so procesije. Prva se je ustavila pri Kovačevem križu in je prišla iz Žitare vasi, kateri so se pridružili tudi verniki iz St. Lipša in iz Proboja. V St. Lipšu ni bilo duhovnika in vernikom iz Proboja je St. Vid predaleč, na Reberci pa je več maš in več veselja.

Bila je zbrana že precejšnja množica, ki je čakala samo na prihod župnika Franca Tacola. Radovedno so že gledali nekateri doli po bregu, če se bliža njihov dušni pastir. In res, ravno sedaj se je pokazala njegova visoka postava. Poleg njega je stopal mežnar Furm, ki je nosil talar in ko-retl, oboje zavito v veliko modro barvano ruto, ter mali Tesnov Silvester kot ministrant.

Zbrana množica spoštljivo pozdravi gospoda župnika, ki si je brisal z visokega čela potne srage, ker pot je precej strma in sonce je tudi že pripekalo sem čez šentlipške rute.

Stari močje, ki so si privoščili vsak pipo

tobaka, so stresli pepel na tla in spravili priljubljeno spremljevalko v notranji žep suknje. Množica je snela klobuke in začela se je pomikati procesija proti vasi. Urbancov oče so stopali za Vrenovim Tomejem, ki je nosil križ, in na glas moljli rožni venec. Litanijske so opravljali gospod župnik, ker so stari in jim že sapa nagaja.

Sprevod se je približal cerkvi. Pri vratih je čakal procesijo komendant, poškrpil vernike in župniku ponudil kropilnik, v znak duhovnega bratstva, da se ga ta dotakne s tremi prsti in pokriža.

Od Baštnovega križa se pomika pod Šimanovo goro po precej skalnati poti procesija iz Galicije. Glasno moli župnik Rohrmeister litanijske. Kar za njim je prišla lesto šentvidska procesija z župnikom Kašparjem Hajnžičem, ker so prišli tudi Reberčani poleti v St. Vid s procesijo.

Zadnja procesija pride iz Kaple. Spreddaj so moški, katerim se pozna takoj na postavi, da so doma iz goratih krajev. Široke klobuke držijo v rokah, na sebi pa nosijo močno obleko iz volne, temne ali sive barve, na nogah pa okorne in težke čevlje. Skoro vsak nosi na levi strani šopek z nageljčkom, povezanim v rožmarin, muškati in roženkravt; zelena peresca pa so prevlečena z drobnimi kosci zlate pene. Nekateri nosijo v ušesih uhane, male in tanke, navadno srebrne, bogatejši pa tudi zlate.

V sredi stopa župnik Valentin Prunner, moč v najboljših letih, lepe, velike, močne postave. Prijazno gledajo njegove oči, na obrazu se mu vidi neka posebna odločnost in samozavest. Čeravno gre v breg proti cerkvi, vendar molj na glas rožni venec z lepim, izvanredno močnim glasom. Za njim pa stopa ženski spol, mladi in stari. Večina nosi klobuke na glavi, pod katerimi je

ruta pisane barve, ostala obleka pa je iz domačega sukna. Le nekatere imajo obleko iz finejšega blaga, ki se tudi bolj prilaga telesu, na glavi pa samo klobuke z različnimi okraski iz suhih rož. To so ženske iz trga Kapla, ki ne poznajo več navadne kmetske noše.

V vznešenih besedah je slavil kapelški župnik na prižnici pomen današnjega dneva. Pozorno je poslušala zbrana množica ognjevitve besede, in če je bil kdo še tako utrujen od dolge poti in dela prejšnjega dne, mu vendar niso padle oči skupaj.

Medtem je imel mežnar Kolar veliko opravka. Izbral je osebe, ki naj bi nosile pri pranganju bandera. Največje je vedno nosil Jerin, mož krepke, trdne in visoke postave; šoštar, Črnezelj, Tonjc in Blagoja so bili določeni, da nosijo nebo, Bukovnik pa križ, ki naj bi ga nosil pred procesijo. Za ministranta sta bila Pirčarjev Matej in Markovčev Tonej, dva brihtna fanta, a ravno tako tudi poredna.

Najsvetejše je nosil župnik Rohrmeister iz Galicije, mož že sivih las, častite resne postave, z zlatimi očali pod visokim čelom. Z jasnim glasom je zapel Pange lingua in sprevod se je jel pomikati iz cerkve doli po poti do komendovškega gospodarskega poslopja. Moški so stopali levo po dva in dva neposredno pred duhovniki in pevci; današnji pevski zbor so ojačili kapelški pevci. Za njimi so stopale ženske, najprej mlada dekleta v belih oblekah in z vencem na glavi, nato večja dekleta, nazadnje pa dorasle ženske, ki so se vsule kakor ovce za pevci. Večkrat jih je pozval komendant, da naj drže red in se strneje v pare, a kmalu so se razpršile in hodile kakor prej.

Že so došli po prvem evangeliju do Baštnovega križa. Z močnim glasom je pel evangelij župnik Prunner, množica pa je stala daleč naokrog in verno poslušala. Ajda na njivah je bila v najbujnejšem cvetju, neštevilne čebulice so srkale iz svežega cvetja sladke med, vmes pa so letali pisani metulji. Lahen veter je pihal sem od juga in hladil čela razoglavim vernikom. Veličastna je bila ta svečanost v prosti naravi. Nad križem, okoli katerega je bila zbrana verna množica, se je dvigala Šimanova gora proti sinjemu nebu; ob njenem vznožju spominjajo razvaline nekdanjega gradu na slavo reberških vitezov. Na vzhodu se dviga Žitajska gora s sivo ploščo Olinove peči, proti jugu pa vrhovi s temnimi gozdovi. V ozadju pa se ozira Ojstrica iz kraljestva Savinjskih planin proti severu na divno Koroško.

Minul je evangelij in duhovnik je blagoslovil množico, klečečo pred njim v travi.

Zagrmelj so topiči, zadoneli zvonovi in sprevod se je jel pomikati dalje. Okoli enajste ure se je šele ustavil v cerkvi.

Zadonele so orgle, začela se je slavnostna levitna maša, ki jo je bral župnik iz Galicije ob asistenci župnikov iz St. Vjda in Kaple. Ubrano so peli pevci in Kolarjev Jakej je napel vse moči, da se izkaže kot izurjen organist. Z močnim glasom je zapel župnik Prunner »Ite missa est« in dal zadnji blagoslov. Topiči so zagrmeli kar po vrsti, ker Bukovnikov Pavle je natrosil smodnika od enega topiča do drugega, nazadnje pa je sprožil še največja dva, da se je stresla cela cerkev in so zašklepetala vse šipe.

(Dalje prihodnjic.)

P. K.:

Pastirčki pred nebeškimi vrati

(Božični prizorček z rajanjem)

(Sredi zasneženega gozda visi bela, z rožicami okrašena zavesa, ki služi za nebeška vrata.)

ANGELČKI (pripravljajo skozi zaveso in rajajo):

Plavajmo, plavajmo
v sveto noč
mimo palač
in bornih koč.
Plavajmo, plavajmo
v sveto noč.

Vsak naj olepša hramek svoj.
Jezušček pride na zemljo nocoj.
Jezus zapustil bo biserni raj.
Srca odprite mu vsi na stežaj.

Plavajmo, plavajmo
v sveto noč
mimo palač
in bornih koč.
Plavajmo, plavajmo
v sveto noč!

(Odrajajo z odra.)

Peterček in Janezek (prideta oprezno):

PETERČEK:

Angelčki so nocoj veseli
sladko pesmico zapeli,
da slajše nisem čul nikoli.

JANEZEK (kaže zaveso):

Zdi se mi, da to so vrata
v rajski dvor.
Tu skozi je priplaval
angelčkov pojoči zbor.

PETERČEK:

Aj, tako blizu zlatih sva nebes!

PASTIRČEK JANEZEK:

Da, sredi teh belih zaves
nocoj se bo prikazal
Jezušček, naš dobri Knez.

PASTIRČKI (pripoljo skakljaje):

K Jezuščku romamo v sveto noč
preko polja in snežnih gor.
Jezusa iščemo v sveto noč.

Vsak je olepšal hramek svoj.
Jezušček pride na zemljo nocoj.
Jezušček zapustil bo biserni raj.
Srca odprli smo že na stežaj.

K Jezuščku romamo v sveto noč
preko polja in snežnih gor.
Jezusa iščemo v sveto noč.

PETERČEK:

Kaj, bratci, kaj?
Dobro vem, da iščete
milosti polno Detece.

JANEZEK:

Prijateljji moji mali,
ali tudi vi bi radi dali
Jezusu svoje srce?

PASTIRČKI:

Prišli smo preko devete gore.
Hitimo skozi sneg in vihar
in molimo in pojemo.
Vsak nosi Jezuščku svoj dar.

PETERČEK IN JANEZEK:

Ah, in midva
brez daril sva sem prišla.

PASTIRČKI:

V koških lepe darove imamo.
Če hočeta — jih tudi vama nekaj damo,
da pred Jezuščka milega
prazna ne bosta prišla.

PETERČEK IN JANEZEK:

Prosiva, bratci, vas prav lepo. —
Brez darov pred Jezuščka stopiti
bilo bi nama zelo težko.

1. PASTIRČEK:

Pastirčki, z ramen koške denite
in z rožicami krepko vanje sežite!
(kaže pastirčke):

Ti dal boš dečkoma kračo.
Ti daj jima sladko pogačo.
Ponudi jima ti klobase tri.
Prestic sladkornih daruj jima ti.
In jaz bom dal medene kolačke.

PASTIRČKI:

Vsi pa pridenemo lepe igračke.

2. PASTIRČEK:

Z ramen koške denimo!

PASTIRČKI:

Z ramen koške denimo!
Globoko vanje sezimo,
da ne bosta naša ljuba prijateljčka
prišla brez darov pred Jezuščka.
(Devljejo koške z ramen.)

1. PASTIRČEK:

Jo, kaj je to?!
V mojem košku ni drugega kot seno.

2. PASTIRČEK:

In v mojem slama samo.

3. PASTIRČEK:

Moj košek je prazen čez in čez!
Kaj bo reklo Dete božje z nebes?

4. PASTIRČEK:

Oj prazen je košek moj!

5. PASTIRČEK:

In moj! In moj!
Kaj Jezuščku dalj bomo nocoj?

1. PASTIRČEK:

Kako smo mogli spotoma
darove izgubiti?

2. PASTIRČEK:

Ne! Ni mogoče!
Moral je kdo drugi poleg biti.

3. PASTIRČEK:

Kaj če škrtati to so nam napravili,
ko pod gričkom smo počivali.

4. PASTIRČEK:

Zares, zares,
škrateljni, imajo svoje prste vmes.

5. PASTIRČEK:

Tatinski tatovi!
Prazne roke so naši darovi.
Tako dolga je bila naša pot.
Vse smo izgubili.
Kdo se usmili
Nas bornih sirot?
In kaj Detece rajsko poreče,
ko stopi iz svojih večnih gradov
in najde nas brez darov!?

(Angelčki pripravljajo. Dečki se skrijejo za drevje.)

ANGELČKI:

Plavajmo, plavajmo v sveto noč
mimo palač in bornih koč.
Plavajmo, plavajmo v sveto noč.
Vsak naj olepša hramek svoj.
Jezušček pride na zemljo nocoj.
Jezus zapustil bo biserni raj.
Srca odprite mu vsi na stežaj!
Plavajmo, plavajmo v sveto noč
mimo palač in bornih koč.
Plavajmo, plavajmo v sveto noč!
(Se razvrste v dve vrsti pred zaveso.)
(Zasliši se zvonjenje in nežna godba.)

ANGELI:

Pridi, Jezušček — naš veliki Knez!
Pridi iz zlatih nebes! (Razgrnejo zaveso.)

(Jezušček priplava, v bajno luč zaviti, ob zvokih rahle nebeške godbe.)

PASTIRČKI IN DEČKA (prihite na oder ter pokleknejo pred božje Dete):

Pozdravljen, Jezušček, naš Kralj!
Prišel si k nam iz rajskih dalj.

1. PASTIRČEK (jokaje):

O Jezušček, kako nam je hudo!
Prišli smo čez deveto goro.
Gazili smo mrzli sneg
in lezli v ledeni breg,
da tebe najdemo,
da tebe pozdravimo. —
In darove smo s sabo nosili...

2. PASTIRČEK:

Pa spotoma smo jih izgubili.

3. PASTIRČEK:

Ne! Ukradli so nam jih škrtati.

4. PASTIRČEK:

O Jezus, nič ti nimamo dati.

5. PASTIRČEK:

Kako nam je hudo!

PETERČEK IN JANEZEK:

In tudi midva
brez darov sva k tebi prišla.

PASTIRČKI IN DEČKA:

Ljubimo te, Jezušček, tako gorko.
Brez darov smo pršli k tebi.
O kako nam je hudo!
Gazili smo mrzli sneg
in lezli v ledeni breg,
da tebe najdemo,
da te pozdravimo,
da ti ljubezen svojo ti pokažemo.

JEZUŠČEK:

Pastirčki, bratci moji!
Da nimate darov — to nič ne da.
Želim samo vaše nedolžno srce,
da z milostjo ga napojim
in svetonočni mir mu podelim.

1. PASTIRČEK:

O Jezušček moj,
kako sem srečen nocoj!

PASTIRČKI IN DEČKA:

Kako smo srečni nocoj! (Iz prsi pote-
gnejo rdeča srca.)

Glej, srčeca ti darujemo.
Ljubezen ti večno prisegamo.
Tvoji smo, Jezušček,
tvoji smo.
Srca ti svoja darujemo.
(Izroč mu srca.)

JEZUŠČEK:

Prijateljčki mali,
nad vse ste me razveselili,
ker srca svoja ste mi dali
in meni ste se posvetili.
Sveti večer je nocoj.
Pojdite preko zemlje z menoj.

Anton Komar:

Zimzelen

Rad se spomnim, rad tudi povem, zakaj
in kako sem prvič romal. Naj začnem.

Bil sem deset let star, nekdo bi rekal
enajstega pol. Imel sem po lastni sodbi do-
volj grehov, nikoli ne vseh, ki so me zavo-
ljjo njih dolžili tovariši. Vendar zavedel
sem se nekaterih ob resnih urah in ob ne-
deljah, ki mi jih je mašna knjižica »Po-
božni otrok« klicala v spomin. Da bi se jih
iznebil, mi je bilo kar všeč, ko je gospod
Zimzelen določil, kdaj in kako bomo šli
otroci k spovedi.

Prišla je prevara!

Na vrsti sem. Pogumno povem svoje hu-
dobje. Pri tem po nesreči omenim, da ni-
sem nekajkrat molil zjutraj in zvečer. Tedaj
me je zadela usoda.

»A tako!« je rekel hudi gospod Zimze-
len, »kam pa pridemo, če ne bodo molili
otroci? Ne dam ti odveze!« Še blagoslovil
me je in zaprl linico.

Gospod se mi je zdel čemerren, a kaj sem
hotel, iti je bilo treba.

Šele tedaj mi je začel v srcu poganjati
pravi kes. Moj Bog, tista resna vrsta v ka-
tekizmu: Smrt, sodba, pekel, vice, nebesa.

Če padem v srednjo poslednjo reč, mi ne
bo rešitve, o, ko bi vsaj prišel v četrto, po-
tem pridem tudi v peto, čeprav z neznan-
skim mukami. Kaj naj začnem? Da ne bi
drugi opazili moje nesreče, sem še nekaj
časa ostal v klopi, kakor da molim pokoro,
a mi je šlo bolj na jok. Počakal sem, da so
otroci odšli, nato sem šel sam za njimi. Za-
kaj med njimi ni mesta zame, res, manj so
razposajeni kot po navadi, toda dobre vo-
lje kramljajo domov. Ne morem mednje.
Travniki zame niso več tako zeleni, oblaki
strašijo, sonce je obledelo, kaj naj še go-
vorim o rožicah in ptičkah. Med otroke ne
grem. Ko bi jim potožil, bi me povsod spravi-
li v pregovor, čeprav so bili nekateri
morda imeli več na vesti. Županova Minka
se je v cerkvi smejala na glas, da so se za
njo smejali vsi otroci pred oltarjem, pa še
poredni Gidi, ki je v cerkvi pokazal jezik
deklicam. Oni so sedaj čistji, jaz ne. Oni bo-
do šli jutri k obhajilu, jaz ne smem. Zato
sem se jim izmaknil.

Moja mati je prebrisana in pomagljiva
žena. Opazila je mojo pobitost in takoj
spoznala, da nekaj ni v redu. Samo malo
je vprašala ter našla hitro jedro zadeve.
Misli sem, da bo huda, k sreči ni bila. Res-
no in ljubeznivo me je pogledala, rekoč:
»Gospod že ve, da je tako prav. Bog, ki vi-
di v srce, že ve, da si bil tega potreben.
Nič ne žaluj, drugi teden bo Marijin praz-
nik, obljubljena sem na božjo pot in ti poj-
deš z mano, samo redno moli do tedaj in
bo vse dobro.«

Kako rad sem šel z materjo. Toliko sem
doživel novega, da ne morem povedati.

Dolga je bila pot z našega gorjanskega
Randola do Brda naše ljube Gospé, ki kra-
ljuje nad njim. Brez poti s hriba, samo po
cesti sem naštel trideset devet kilometrov.
Dolina je postajala širša, cesta bolj rav-
na, naš potok Zala večji. Mlini so tam dru-
gačni. Na naš mlin teče voda z vrha, zato
teče kolo, kamor voda. Tam dolj imajo mli-
ne, da teče voda spodaj in kolo teče proti
vodi. Neverjetno je, kako so tam kosili. Ali
je bilo brez kose ali z več kosami, ne vem.
Na nekakšnem prednjem koncu voza je se-
del hlapec in poganjal dva konja. Proč je
štrlela priprava, ki je bilo v njih najbrž
več kos, kajti šel je naprej še hitreje nego
voznik s hodi, na široko je padala visoka
trava. Hlapec je samo za vaje držal in ci-
gareto kadil. In koruza! Tolikšne nisem vi-
del, ne mislite, da lažem, tri metre visoka,
jezdec bi se v njej skrili, steblo je imelo po
tri, nekatero celo po štiri stroke.

Onkraj cerkve, s čudnim, a pravim ime-
nom »Nedelja«, sem gledal ob cesti dreve-
sa, meni dotlej neznan. Matj je povedala,
da so to murve. Sadovi so bili kakor po-
dolgovate jagode robidnice, tu beli, drugod
rdeči ali črni, zelo sladki ter okusni. List-
je teh dreves jedo gosenice, da predejo svi-
lo, ki se vanjo gospe oblačijo. To vse je
matj vedela.

Pod neko murvo sem zagledal kopice šo-

Mir ponese mo stvarem
in sveto ljubezen ljudem.
Pojdite preko zemlje z menoj!
Sveti večer je nocoj.

ANGELČKI IN PASTIRČKI (zarajajo pred Jezuščkom in rajajo odplavajo z odra):

Romajmo z Jezuščkom v sveto noč
mimo palač in bornih koč.
Vsak je olepšal hramek svoj.
Jezušček hodi po zemlji nocoj.
Jezus zapustil je biserni raj.
Srca odprli smo vsi na stežaj.

Popoldne sva z materjo dospela do veli-
ke, najbrž največje slovenske reke. Po že-
leznem mostu sva šla čez ter nisva nič pla-
čala. Vidi se, da dobri ljudje še niso pomrli,
čeprav slišim pogosto, da se je svet po-
slabšal; zdi se mi, da so to izrekli ljudje,
ki niso bili daleč po svetu. Povsod so dobri
ljudje.

Sonce bi že rado šlo za goro, ko sva
prišla podnjo. Z materjo, močno ženo, sem
doslej še dobro hodil, nisem nič jokal, nič
tožil, a premagalo me je in povedal sem ji,
da me čevljev žuli.

»Nič hudega,« se je nasmehnila, »boš šel
bos na goro za pokoro.« Tam pod goro je
neka mlada ženska zalivala rože. Mati jo
je ogovorila: »Ali bi mogla midva romar-
ja dobiti kislega mleka?« Prijazno je po-
vabila: »Se bo dobilo, kar pridita v našo
vežo.« In res, prinesla je latvico in še dva
kosa črnega kruha, vse je bilo dobro. Mati
je omenila, komaj sem slišal, da sem spo-
kornik ter se pišem Pridanič. Dostavila
je: »Upam, da bo še kaj prida iz njega.«

Opravila sva, matj je vprašala, koliko
sva dolžna. Ženska se je pošalila: »Nič! Le
tale Pridanič naj zmoli zame očenašek na
gori, kadar bo vse opravil.« Jez sem sveto

Leopold Turšič:

Zapuscena

Ko naša je hiša z Bogom živela,
ptičica vsaka meni je pela,
rožica vsaka meni cvetela,
solčni je žarek meni sijal,
meni potoček bistro šumljal:
moje duše pisani vrt
bil je le Bogu in solncu odprt.

Pa so za božje prijateljstvo nas ukanili,
Bogu so v hišo pot zabranili,
solnce dobrotno na nebu ugasnili:
nič več mi ptičice ne pojo,
rožice več mi ne cveto —
siva, umazana megla
srečo je mojo prepregla.

sklenil, da bom takisto storil, in ko sem
hodil v breg bos in s čevlji na rami, sem
se veril, če je ta ženska deklica, bom prišel
ponjo ter jo vzel za ženo.

Na gorj sva prenočila z materjo v širo-
ki romarski postelji. Gospodinja je dejala:
»Kaj pa za večerjo?« »Meni skledico kave,
fantku se bo prilegel kozarec maljnoveca.«
Ob tej priliki je poizvedovala mati, kako
bo radi spovednikov. Trije so, je povedala
žena, še najboljši se mi zdi oče Fridolin.
Moje uho se ga je dobro zapomnilo.

Šli smo spat. Izmolil sem in legel. Mati
je še klečala in molila, meni ni bilo mar,
da bi jo čakal. Ne vem, kdaj je legla in
kdaj vstala. Za cerkev napravljena me je
poklicala zgodaj. Šla sva, našel sem hišico
očeta Fridolina. Vse se je dobro izteklo,
pogumno sem prejel sveto obhajilo.

Tisti dan je bil posebno srečen. Prideva
z materjo pod goro, ali ti ne pribri ni avto,
se ustavi, neki človek reče: »Zdi se mi, da
ste od nas doma.« »Pridaničeva sva s Ran-
dola.« Če je tako, kar gor, bomo hitro pod
Randolom. Mene je žulil čevljev in sem bil
ves hvaležen gospodu Zimzelenu za »suho«
Postal bom, kar je on.

Za naše gospodarje

Nasveti gradbene stroke

Morda ne bo odveč, če podamo čitateljem nekaj nasvetov, ki bi jim utegnili biti koristni pri raznih gradbenih delih, zlasti pri zidanju stanovanjskih in gospodarskih poslopij na deželji. Tudi če gospodar tega ali onega dela ne vrši sam in ga izvaja kak stavbenik ali zidarski mojster, je vendar vkljub temu važno, da ga more pravilno nadzirati. Že pri izbiri mesta, kjer naj se zgrada postavi in pri odločitvi glede načina zidanja je gospodarjevo sodelovanje že v njegovem lastnem interesu zelo važno. Tu pa nimamo v mislih zgolj poslopij, temveč tudi razne pritokline, kakor obsežne zidove ob potokih in mlinskih strugah, ograjne podzidke, gnojne jame, plotove in podobno. Pri vseh teh je poznavanje tal, na katerih naj objekt stoji, prva zapoved. Tla, na katera se katerakoli zgradba postavi, imenujemo temelj ali fundament. Važnost in posebna pazljivost, ki ju moramo posvetiti izbiri temelja, podčrtava najbolje staro svarilo: 'Zidal je na pesek', ki ga izrečemo o človeku, ki se je nepripravljen in lahkomišno lotil kakršnegakoli dela. Če prenesemo ta izrek na gradbeno področje, bi to pomenilo: pesek izteče v vsako luknjo, ki bi kje nastala ali pa ga izpere voda in v votline, ki bi tako nastale, se pogrezne zidovje in se tako polagoma poruši.

Temelji

Občeznana je, da se kakršno koli poslopje ne more postaviti enostavno na površino terena, temveč, da se mu morajo izkoptati temelji ali fundamenti. Prvič zato, da se v primerni globini dosežejo trdnjeje in stanovitnejše zemeljske plasti, katerih nosilnost je večja kot onih na površini, ki so res lahko le iz strjenega blata ali peska. Drugič in v glavnem pa zategadelj, da obvarujemo temelj pred učinkom mraza.

Kakor znano, zavzema voda v zmrznjenem stanju kot led za 10% večji prostor kakor v tekočem stanju. Deset litrov vode na primer bi spremenjenih v led zavzelo prostor, ki odgovarja enajstim litrom.

Padavinska voda ali deževnica ne odteče samo po površini zemlje, temveč pronicava njo in sicer hitreje ali počasneje, kakršne so pač plasti. Skozi pesek ali gruš se cedi voda razmeroma hitro, skozi prst, razrahljane skale ali fini pesek že počasneje, gljivaste snovi, kakor lapor in ilovica, pa jo sploh ne propuste ali pa šele po mesecih. Na splošno velja načelo, da čim drobnejše zrno kak material ima, tem dalje zadržuje do njega prihajajočo vodo.

Tekom poletja je okolica poslopij občajno suha; jesensko deževje pa že njima več časa, da bi izgubilo vse sledove. Blizu površine se teren že še osuši, toda globlje ostane le precej vlage, in vsaka njena zmrznjena kaplja poveča votlinico, v kateri se nahaja, za 10%. To povečanje prostora pa izvaja naravno pritisk na vse strani in večja kolčina v zemlji zbrane vode lahko v zmrznjenem stanju sproži celo tak pritisk, ki more dvigniti na njej stoječe, zlasti šibkejšje zidovje. Ta učinek se prikazuje potem na razpokah, ki nastanejo ob stiku takega zidovja z glavnimi stenami, ki so bile manj dvignjene ali pa so sploh mirovale.

Če hočemo torej obvarovati temelje proti učinku zmrzline, jih moramo izkopati tako globoko, da jih zamrznjenje, ki se širi od površine nizdol, več ne dosega in to je v pasu 1.20 do 1.50 m pod površino terena. Prva številka velja za milejše podnebje, druga pa za kraje, kjer je zima povprečno ostrejša, n. pr. v goratih predelih.

Temelji in talna voda

Voda deževnica, ki pronicava od površine terena polagoma nizdol, prispé končno do kake glinaste plasti, ki je več ne pusti dalje. Če so take plasti vodoravne ali pa imajo obliko kotanje, potem se voda na njih počasi nabira in nje površina se dviga od spodaj navzgor. Ker se torej ta voda nabira pod zemeljsko površino, jo imenujemo talna voda.

Koder talna voda vsled lege vodonepropustnih plasti nima pravega odtoka, se nje gladina čisto dvigne tako visoko, da pride do bližnje zemeljske površine same in jo v tem predelu zamočvirni. Na močvirnat teren naravno ne bomo postavljali poslopij, ker bi imeli stalno vodo v kletih in bi tudi preveč izpostavljali zidovje učinkom zmrzline.

Toda tudi tam, kjer talna voda ne pride tako visoko, pa na njo naletimo že v glo-

bini na primer kakih dveh metrov, so gotovj varnostni ukrepi zelo priporočljivi.

Pokazalo se je namreč, da se talna voda v zelo drobnozrnatem materialu višje dvigne nego v materialu z večjimi zrni. V takoimenovanih gnezdih ali kepah z zelo drobnozrnatimi snovmi, kakor so to razne prsti, peski in mivke in kj na njih pri izkopih često naletimo, se dvigne talna voda višje, nego je njena površina v vsem ostalem okolišu. Take drobnozrnatne plasti ali kepe vodo takorekoč vsesavajo in jo tudi dalje drže. Če potem še leže višje kot 1.50 m pod terenom, so radi učinkov zmrzline še posebej nevarne.

Koder torej na dnu temeljev ali kleti naletimo na taka gnezda ali kepe, se priporoča, da jih odstranimo in nadomestimo z bolj grobnozrnatim materialom ali vsaj s takim, kjer so drobna zrna bolj enakomerno porazdeljena, ne pa tako zgoščena kot v omenjenih kepah.

V takih gnezdih, če leže v višini, dostopni zmrzlini, izvaja nastali led pogosto tak pritisk, da raznaša zidovje ali cestišča, ki so zgrajena nad njimi, pa najsi bodo tudi asfaltirana ali betonirana.

Na podlagi navedenega bi bilo seveda zgrešeno, če bi n. pr. temelje šibkejših zidov, kakor so to navadno stene v sredini poslopja, ali pa stene raznih prizidkov, kakor tudi morebitne nosilne stebre verand in hodnikov napravili plitvejšje kot pa temelje glavnega zidovja. Res je sicer, da ti šibkejši zidovi ne nosijo toliko kot pa glavne stene, toda učinek zmrzline je pri njih isti in mnogokrat so mrazu še bolj izpostavljeni kot pa glavni zidovi. Zgodilo se je n. pr. pri stavbah, ki so prezimile v surovem, torej na vse strani odprtem stanju, da se je zmrzlina osrednjih sten, ki so imele plitvejšje temelje, dvignila za toliko mero, da so med njimi ležeči tramovi prišli ob svoja ležišča na glavnem zidu. Naravno so se tudi pokazale za prst ali dva zevajoče razpoke ob stiku teh sten z glavnim zidom. Tudi stebri, ki so nosili hodnik, so biti preplitvo fundirani, dvignila jih je zmrzlina in nekaj se jih je pri tem celo porušilo.

Nosilnost temeljev

Pri srednji kakovosti terena so temelji občajno dovolj trdni, da brez nadaljnjege in varno nosijo teže zidovja enonadstropnega poslopja. Pri višjih zgradbah pa so že potrebne razne ugotovitve od strani za to poklicanih strokovnjakov. To izhaja tudi iz nastopnih števil.

Nosilnost poprečnega terena je tolikšna, da lahko vsak cm^2 temelja obremenimo vsaj s težo 2 kg. Če torej računamo, da je enonadstropna zgradba s kletnimi zidovi vred prilično 10 m visoka in da tehta 1 m^3 zidu okroglo 2200 kg in da je nadalje zidovje poprečno 45 cm debelo, znaša prostornina zidovja za 1 meter dolžine $1 \times 0.45 \times 10 = 4.5 \text{ m}^3$, kar tehta $4.5 \times 2200 = 9900 \text{ kg}$. Pri debelini kletnega zidu 60 cm znaša ploskev temelja, na katerem ta 1 m dolg pas zidu stoji, $100 \text{ cm} \times 60 \text{ cm} = 6000 \text{ cm}^2$ in je nosilnost temelja $6000 \times 2 = 12.000 \text{ kg}$, ki torej varno nosi zgoraj izračunano težo 9900 kg.

Posebno pažnjo pa moramo posvetiti tam, kjer gre za teren slabe ali dvomljive kakovosti. Izrazito močvirna tla sploh izključujemo, v mislih pa imamo zemljo, ki je sama po sebi rahla, često od vode prepo-

jena, kakor jo najdemo blizu potokov, rek, jezer in ribnikov. Tudi teren starih, zdaj opuščanih vodnih strug je dvomljiv.

Temelje v takem terenu, ki ga najbolje ocenimo z besedo »rahel«, moramo najprej zgostiti, da jih napravimo bolj trdne in da tako povečamo njih nosilnost. To dosežemo lahko na primer na ta način, da nabijemo v dno temelja kamenje v taki širini in globini da se teža zidov nad njim porazdeli spodaj na mnogo širšo ploskev.

Ojačenje šibkih temeljev

Zgostitev rahlega temelja s pomočjo kamenja pa je očitno predraga, da bi mogla priti v poštev za podeželske zgradbe. Na ta način si lahko zamislimo fundacijo kakega malega objekta, n. pr. stebra, kake kapelice ali podobno, nikakor pa za cela poslopja. Vzemimo slučaj, da bi morali postaviti ob kaki vodi obsežen zid iz betona na rahli temelj brez zanesljive nosilnosti, pri katerem bi torej ne mogli navesti, skatero težo bi smeli obremeniti vsak cm^2 .

V takem primeru je najbolje in najcenejše, če zabijemo v temelj primerno število pilotov v svrhu povečanja trdnosti. Pri izračunanju nosilnosti pa trdnosti temelja sploh ne upoštevamo, temveč se zanesemo le na trenje med piloti in zemljo. Nosilnost, torej teža, katero smemo na pilote postaviti, bo potem enaka sili, ki bi jo morali uporabiti, če bi pilote spet izruvali. Toda kot dopustno nosilnost vzamemo samo eno petino te sile, kar bi odgovarjalo poprečno 1 kg za 1 cm^2 pilotovega plašča, ker se udejstvuje trenje med kolom in zemljo na obodu pilotov. Obod ali plašč pilota dobimo z zadostno natančnostjo, če pomnožimo premer okroglega pilota s tremi in potem še z dolžino pilota brez konice.

Koliko pilotov bi torej morali zabiti za postavitev 10 m dolgega obrežnega betonskega zida višine 4 m, ki je spodaj 100 cm, zgoraj pa 40 cm debel pri dolžini pilota 2 m in 12 cm v premeru? :

Srednja debelina zidu znaša 70 cm in prostornina $10 \times 4 \times 0.7 = 28 \text{ m}^3$.

Pri teži 1 m^3 betona od 2400 kg znaša celokupna teža $28 \times 2400 = 67.200 \text{ kg}$.

Plašč enega pilota znaša $12 \times 3 \times 200 = 7200 \text{ cm}^2$

in nosilnost enega pilota $7200 \times 1 \text{ kg} = 7200 \text{ kg}$.

V celem bi rabili torej $\frac{67.200}{7.200} = 9\frac{1}{2}$, torej 10 pilotov.

Račun je pravilen, ker znaša odstop med poedjnimi piloti nekaj manj kot 1 m. Večja razdalja med posameznimi piloti kot 1 m pa se ne priporoča; pravzaprav bi bila pravilna mera le 80 cm.

Kolj, zabiti v bližini kake vode, so navadno stalno vlažni in vsled tega niso izpostavljeni prhnjenju, vsled česar uporabimo v to skrho lahko tudi slabše vrste lesa, kot sta to bor in jelša. Piloti naj ne bodo gladki, boljše je, če je njihov obod raskav, ker je potem trenje med lesom in zemljo in s tem nosilnost večja. Glava pilotov naj se vsaj 30 cm globoko vbetonira, to se pravi glave naj štrle 30 cm nad dnom temelja, da se potem lahko za to mero zabetonirajo; preje naj se pa med seboj vodoravno in križem povežejo z močno žico.

Pri pilotih večje dolžine se priporoča opremiti jih z železnimi konjicami, ker ni izključeno, da morajo piloti na svojem potu nizdol prebiti kako slučajno trdnjšo, n. pr. lapornato plast.

Lesene kole uporabljamo s pridom tudi za preizkušnjo alj takozvano sondiranje terena. Če bi se pri tem izkazalo, da se razmeroma plitvo nahaja kaka zanesljiva trdna plast, potem je bolje, če izkopljemo temelj do iste in postavimo zid nanjo brez pilotov.

Pri zelo slabem temelju naj se pa računa za 1 cm^2 pilotovega plašča le $\frac{1}{2} \text{ kg}$ nosilnosti.

samo očeta, temveč prav tako tudi sina. Apno torej tudi v prav obilni meri pospešuje uspeh gnojenja in delovanje raznih gnojil.

Dobra in rodovitna zemlja vsebuje vedno tudi zadostno množino apna. Takozvane apnenaste zemlje ga vsebujejo 20 do 30%, navadno pa se računa, da ga mora biti v zemlji vsaj $\frac{1}{2}\%$. Če ga ni, je treba zemljo apnati, gnojiti z apnom, ako hočemo, da nam da zadovoljive pridelke. Zlasti težke, mrzle in mokrotne zemlje navadno trpijo na pomanjkanju apna, pa tudi v lahkih in peščenih ga večkrat primanjkuje. Često se čujejo pritožbe, da ta ali oni kmet sicer zemljo dobro gnoji s hlevskim gnojem in tudi z umetnimi gnojili, pa vendar njima nobenega pravega uspeha. Vzrok temu neuspehu je navadno pomanjkanje apna v zemlji. Zato je tako zemljo treba najprej dobro poapnati, pa se bo hitro pokazal tudi uspeh gnojenja. Če ima zemlja dosti apna ali ne, lahko presodimo že po samoniklih rastlinah. V zemlji, bogati na apnu, raste namreč rad lapuh, razne detelje, robida, maline, divja roža itd.; če pa je zemlja revna na apnu, raste zlasti preslica, kislica, ivanjšica ali volovsko oko, šaš, loč, vresje itd. Pa tudi z enostavnim poskusom se lahko prepričamo, če ima zemlja dovolj apna ali ne, in sicer tako, da jo polijemo s solno kislino, ki jo za majhen de-

**VOŠČILA ZA BOŽIČNO ŠTEVILKO
SPREJEMAMO DO 15. DECEMBRA. —
CENA OGLASA JE 7.50 ŠIL. — POSLUŽITE SE UGODNOSTI IN NAROČITE OGLAS SE DANES.**

nar dobimo v vsaki boljši trgovini, ako je v zemlji dovolj apna, čujemo pri tem poskusu slično šumenje, kakor če gasimo živo apno, ako pa apna v zemlji ni, to šumenje izostane.

Poleg mnogovrstnega koristnega delovanja v zemlji pa je apno tudi rastlinske neobhodno potrebna hrana. Vse naše kulture rastline, izzemši morda lupino, potrebujejo poleg ostalih glavnih hranilnih snovi tudi apna, seveda nekatere več, druge zopet manj; zelo mnogo apna potrebuje n. pr. lucerna, razmeroma malo pa ajda. Tako je tudi razumljivo, da v nekaterih zemljah detelje in zlasti lucerna kar noče uspevati in da od vseh umetnih gnojil še največ zaleže Tomaževa žlindra; detelja ne uspeva, ker ne dob v zemlji apna, Tomaževa žlindra pa učinkuje, ker ima poleg fosforne kisline tudi mnogo apna, dočim ga mnoga druga umetna gnojila nimajo.

Ako torej hočemo iz naše zemlje dobiti obilnejše in kakovostno boljše pridelke, jo moramo predvsem poapnati, to je gnojiti z apnom, če ga ji primanjkuje. Za gnojenje z apnom rabimo dandanes večinoma apneni prah iz apnenic, ki jih imamo povsod dovolj, ker je to obenem tudi najcenejše gnojilo. Apnati je najbolje jeseni, in sicer raztrosimo apneni prah po suhem vremenu na široko po njivi ter ga potem ob priliki jesenskega oranja zaorjemo. Na 1 oral raztrosimo na lahki zemlji 400 kg, na težki in kislji zemlji pa do 1000 kg apnenega prahu. Na poapnano njivo sejemo potem najprej z najboljšim uspehom ozjmine ali pa spomladi oves. S hlevskim gnojem pa isto leto ne gnojimo in tudi z umetnimi gnojili navadno ni treba, ker se bodo žita tudi brez tega prav dobro razvila. Pozneje pa gnojimo poapnane njive kakor navadno. Apnati namreč ni treba vsako leto, temveč navadno le vsakih pet do sedem let enkrat. Prav tako kakor njive apnamo tudi travnike, kjer raztrosimo enake količine apnenega prahu jeseni in ga s travniško brano dobro zabranamo, tako seveda tudi vinograde in sadovnjake.

Pa čemu vse to pišem? Ker sem se o resnici navedenega dobila prepričal in je tudi meni vprav apno pomagalo na noge. Imam namreč precej težko in kisljo zemljo — drenaža bi bila potrebna, pa jo radi nagajivih sosedov njmam kam izpeljati — ter sem imel vkljub skrbnemu obdelovanju in izdatnemu gnojenju le pičle in manjvredne pridelke. Vse šarenje z umetnimi gnojili mi ni prav nič pomagalo, pač pa stalo dosti denarja. Pa sem se zatekel k apnu in tekom zadnjih pet let temeljito poapnal svojo zemljo. In uspeh? Pri istem obdelovanju in gnojenju pridelam sedaj še enkrat toliko kot prej in so vsi pridelki brez izjeme tudi glede kakovosti znatno boljši. Prepričan sem, da more enake uspehe z apnom doseči še marsikateri kmet, saj težke, mrzle in kislne, na apnu revne zemlje imamo v mnogih krajih naše mje domovine več kot dovolj. Zato ponavljam: apno nas bo rešilo, rešilo tudi v sedanjih težkih krizih, ker z apnom lahko izdatno pomnožimo in izboljšamo pridelke skoro brez vsakih večjih stroškov, kajti prah se dobi pri apnenicah po tako nizki ceni, da stroški zanj tudi pri sedanjem silnem pomanjkanju drobiža skoro ne pridejo v poštev.

B. T.:

Apno nas bo rešilo

Koga? Nas kmete, da, rešilo in obogatilo! Zato pa se pomenimo tudi o apnu in njegovi važnosti za kmetijstvo nekoliko natančneje.

Za uspešen razvoj naših kulturnih rastlin je namreč neobhodno potrebno, da je v zemlji, na kateri jih pridelujemo, tudi zadosti apna. Apno ni samo važna in za rastline neobhodno potrebna hrana, temveč tudi izboljšuje zemljo v fizikalnem, bakteriološkem in kemijskem oziru.

Predvsem veže in napravi neškodljive apno v zemlji škodljive kisline, ki preprečujejo razvoj in rast. Obenem podpira delovanje koristnih bakterij ter napravi zemljo bolj sipko ter rahlo in jo tudi razkužuje, ker ubija klice raznih glivičnih bolezni. Apno urejuje množino vode v zemlji, ker veže zimsko vlogo in na ta način

omilj sušo. Če je v zemlji dosti apna, se rastlinske hranilne snovi hitreje in bolje razkrojijo ter so tako rastlinam laže dostopne; prav posebno pospešuje apno razkroj hlevskega gnoja in pretvarja beljakovine v njtrate, ki so rastlinam najlaže dostopna dušičnata hrana. Odtod tudi pregovor, da apno na polju in travniku očeta obogati, sina pa osiromaši. Ker namreč apno napravi hranilne snovi rastlinam laže dostopne, se le-te bujno razvijajo in dajejo obilne pridelke, pri tem pa seveda izčrpajo mnogo hrane iz zemlje; ako take zemlje potem zadosti ne gnojimo, postane seveda revna na rastlinski hrani. Ker je pa naš namen in cilj vedno, da dobimo čim večje in čim boljše pridelke, moramo seveda zemlji v obliki pridelka odvzeto rastlinsko hrano zopet vračati; potem gnojenja. Če tako ravnamo, pa apno ne obogati

Verovati moramo s srcem in z glavo...

Zgodovina dokazuje, da Zapadna Evropa v preteklosti ni kazala močne težnje za ustvaritev edinstvi med posameznimi narodi. Ravno nasprotno, narodi Nemčije, Francije in Anglije so vodili medsebojne boje skoraj 300 let. V te boje so bili vpleteni tudi vsi drugi manjši narodi Zapadne Evrope.

Po teh, cela stoletja trajajočih sporih ljudje često pozabljajo, da so naši predniki bili v srednjem veku vsi združeni pod praporom zapadnega krščanstva in da smo mi danes člani zapadne civilizacije, ki so jo naši predniki zgradili, pa je danes precej razbita.

Neki moderni zgodovinar je dejal: Že deset stoletij žive narodi našega kontinenta v skupnosti; mnogokrat vre med njimi, toda vedno jih povezuje med seboj skupna raven vere, psihologije, znanosti in literature, umetnosti in glasbe, ki si jo posvojajo in dajejo drug drugemu. Skupna dediščina evropske civilizacije je najdražji zaklad našega človeka.

Od časa do časa so si narodi Evrope zamisljali ustvaritev prave evropske skupnosti. Francoski kralj Henrik IV. je n. pr. skušal ustanoviti v Evropi krščansko združeno kraljestvo. Tekom sedemnajstega in osemnajstega stoletja se je porajala težnja po združenju Evrope v knjigah slavni pisateljev. Tudi Napoleon se je bavil z istim ciljem, ki pa je izpodletel. Pozneje se je še vedno ta ali oni državnik potegoval za ustvaritev gospodarske povezanosti v Evropi, toda po navadi je bila zamisel zaдушena, čim se je porodila. Evropa je bila pregloboko razcepjena, preveč je bilo v njej nasprotij, sumničjenja in bojazni.

Zakaj se danes toliko govori o Zapadno-evropski zvezi? Ali je Evropa doživela čuden preobrat v svojem osrčju? Ali so se Evropejci naučili ljubiti drug drugega? Kaj jih je pripravilo do tega, da so pričeli resno misliti o zedinjenju, ko pa so isto idejo v preteklosti odklanjali kot neizvedljivo in nepraktično?

Odgovor je zares kaj enostaven. Kot rezultat dveh pogubonosnih vojn med Evropejci je Evropa izgubila vojni nekdanjo prednost, procvit in moč na svetu. Evropa

danes ni več velik vodilni kontinent, kot je bila pred letom 1914. Takrat je bila Evropa vojaško varna pred vsakim napadom od zunaj, njena industrija, trgovstvo in denarne zaloge so zasenčili ves ostali svet; bila je žarišče znanosti, kulture in politične zmožnosti, ki so imele vrhovno oblast nad človeštvom.

V takratni dobi so si narodi lahko privoščili igro medsebojnih bojev, kajti ni se jim bilo treba bati nobene druge dežele na svetu. Kar se tiče Združenih držav Amerike, so se brez dvoma gospodarsko naglo razvijale, toda Evropa jih je morala denarno podpirati ter dobavljati delovne sile. Ameriška vojaška sila pa se v nobenem pogledu nikakor ni mogla primerjati z britanskim, francoskim ali nemškim imperijem.

Če primerjamo videz Evrope pred štiridesetimi leti z današnjim, tedaj jasno vjdimo, kaj je dalo povod zamisli o združenju Evrope. Prevrta od takrat je res porazen.

Jugoslovanska petletka

Ko je poleti prodrla vest v svet, da je Kominform obsodil voditelje nove Jugoslavije in je s tem nastala vrzel med Krimljem in Beogradom, je marsikdo smatral, da gre tukaj le za nekakšen politični maneuver, oziroma, da je do tega spora prišlo samo slučajno. Toda razvoj v preteklih mesecih je pokazal, da je sovjetski odpor proti Titu in njegovim pristašem resna zadeva. Tito pa je samostojen dovolj, da bi ga to niti toliko ne vznemirjalo, če bi imelo samo politične posledice. Toda kar je najvažnejše: jugoslovansko gospodarstvo trpi zaradi tega. Ne samo v Sovjetiji sami, temveč tudi na Češkoslovaškem in Poljskem se širi obširna protipropaganda proti jugoslovanskim voditeljem, kar ima za posledico, da Tito že danes zaskrbljeno premišljuje, od kje dobiti potrebne uvoze. V nekem svojem govoru je izjavil, da postopajo vzhodne države z »ljudsko demokracijo« v Jugoslaviji slabše, kakor pa so postale s kapitalističnimi državami.

Upravičena je domneva, da bodo kominformovi agenti skušali izvesti vse za prevrat v Jugoslaviji. Dokler Tito izvaja svojo diktaturo, ki sliči sovjetski marksistični ideologiji, jim je to laže. Saj lahko računajo na podporo s strani starih jugoslovanskih marksistov in pa koristolovcev brez načel, ki so se bili pridružili komunistični stranki samo iz koristoljublja. Ti zadnji, katerih je vedno bilo povsod dovolj, se bodo brez dvoma pridružili rdečim polkom, kakor hitro bodo v tem videli osebne prednosti. Tjov prijatelj Ranković sicer strogo nadzoruje tajno policijo, toda tudi njemu ni lahko, ker nikdar ne ve, komu naj zauka.

Medtem pa se gospodarski pogoji stalno slabšajo. Petletni načrt je ogrožen in drzen še celo za ugodnejše okoliščine. Poljedelstvo nazaduje. Bojkotiranje s strani satelitov se je sprevrglo že skoraj v blokado, a jugoslovanska vlada še vedno odklanja koncesije, ki so potrebne za trgovinsko pogodbo z Zapadom. Če bodo sedanja nasprotja trajala še dolgo, tedaj obstaja resna nevarnost za notranjo nedotakljivost dežele. Potom medsebojnega grajanja in izdajstev kominformistov in Titovih pristašev lahko pride do državljanske vojne, kar bi omogočilo Sovjetom ali sosednim satelitom vmešavanje pod pretvezo, »da je treba napraviti mir.«

Tito pa je prevelik politik, da ne bi sam uvidel te nevarnosti in čeprav še ni pokazal nobenega znaka, da morda želi sprave z Zapadom, vendarle ni izključeno, če le morda ne misli na to. On se dobro zaveda, da je treba dvigniti jugoslovansko gospodarstvo, drugače se tudi on ne bo mogel obdržati na krmilu. Toda kakšni so izgledi za uspeh? — Če Moskva pričakuje vojno, potem mu bo dala začasne koncesije. Tito pa bi morda s svoje strani za neko dobo hotel sodelovati z Zapadom, toda samo zaradi gospodarskih prednosti. Ko pa bi morda prišel čas, da bi ga Moskva potrebovala za vojno, bi ga sprejela kot zaveznika in tako bi ponovno moral izdati Zapad. Toda sodelovanje, ki bi privedlo do takšnega zaključka, je pač slaba zadeva za Zapad in za Tita samega. Za Tita vsled tega, ker če bi morda sovjetske čete tekem vojaških operacij stopile na jugoslovanska tla, tedaj bi ga lahko odstranile, če bi se jim to zljubilo. Če pa Moskva ne misli na vojno, tedaj Tjtu preostane samo eno in sicer, da stalno pričakuje pomoči iz Kremlja, kar pa pravtako vodi do gospodarskega propada, a povrh vsega lahko lepega dne izgine s politične pozornice, ali pa s sveta sploh. Zgodovina

Ko se je pred tremi leti končala vojna, smo bili vsi preveč zaprepađeni, da bi mogli doumeti, kaj se dogaja okrog nas in da vojne dejansko še ni konec.

Mislili smo, da se bodo vrnili stari časi pred vojno, da bo imel vsak narod svoje neodvisno državno gospodarstvo, lastno armado in mornarico. Toda izgleda, da so ti časi za vselej minili.

Samo Rusija poseduje ozemlja, ogromno prebivalstvo in še neizrabljena zemlja bogastva, ki bi ji v bodočnosti lahko omogočila doseči ameriško življensko raven, toda do takrat bo preteklo še mnogo mnogo časa. Ruska industrija je bila že pred vojno daleč za ameriško, a danes se še vedno ni opomogla od razdejanja, ki ga je povzročil nemški vdor.

Toda po drugi strani pa je jasno, da je Rusija močnejša od kakršnekoli države, bodisi na vzhodu ali na zapadu Evrope in se nobena ne more meriti z njo. To je ranljiva točka. To je življenski preobrat, ki je

priča dovolj o tem. Toda izgleda, da Tito ni popolen partijski fanatik, da bi morda podvrzel blaginjo države partijskim doktrinam.

Zapad se nikakor ne ozira s kakšnim poželenjem po Jugoslaviji. Vsekakor pa je upravičen zahtevati odškodnino za poškodovano imovino v Jugoslaviji. To pa zopet vzemirja demagoge, ki so v preteklih letih stalno zahtevali razlastitev »tujih kapitalističnih izjemalcev«.

To gospodarsko dejstvo pa izgublja na svoji važnosti spriču ogromnega pomena Titove zunanje politike. Če bi Jugoslavija postala res neodvisna od Vzhoda, tedaj bi prenehali podpirati Markosove upornike v Grčiji in tam bi zavladal mir. Pravtako bi zavladal mir v Trstu in okrog njega. V sporu zapadnih sil z Albanijo pa bi Jugoslavija ostala nevtralna.

Najbolj pereča točka pa je vprašanje politične svobode za prijatelje Zapada v Jugoslaviji. Tito je prepričan marksist in ne bo zapustil svojih smotrov za ustvaritev Jugoslavije po sovjetskem vzorcu. Zapadne sile tudi ne bodo nikdar diktirale, kakšen socialni sistem naj vlada v Jugoslaviji, one ne bodo niti podpirale niti izpodkopavale Titovega režima. Toda Tito je že brez dvoma sam prišel do spoznanja, da bi vsak politični pritisk na zapadne simpatizerje rodil samo odpor in lepega dne bi potreboval podpore s strani nekomunistov. To pa bi zopet omajalo diktaturo komunistične partije in demokrati bi zadobili vpliv. Tjto se torej nahaja v precepu — ali naj spremeni svoj načrt totalnega komunizma ali pa tvega popolen razpad svojega režima, izgubo državne moči in morda še življenja.

Tito pa ni sem v precepu. Ozirati se mora tudi na državnike okrog njega. On, ki se je večal že v Kominterni, bi morda sam najrajši videl, da bi Zapad propadel. Toda, kako pa je z njegovimi sodelavci? Najvišji krogi jugoslovanske oborožene sile so napolnjeni s častniki, ki še niso dolgo, ali pa morda sploh ne, članj komunistične partije. Ti so se bili pridružili stranki med vojno, ker je nudila odpor silam osi in ker so se nadejali izboljšanja socialnega položaja. Tj ljudje so bili vedno vneti nacionalisti. Za njih partizanska zmaga ni pomenila zmage komunistov, temveč osvoboditev Jugoslavije in razširitev v mogočno državo. V Rusih so videli svoje slovanske brate. Toda dogodki zadnjih let so jim odprli oči in spoznali so, da ogrožanje jugoslovanske neodvisnosti ne prihaja iz Zapada, temveč iz Vzhoda. Sovjetska zveza je, ki zasluži očitek »imperialistična sila«, katerega tako rada drugim meče v obraz.

Ravno ti ljudje, na katere izliva Kominform svoj žolč, bi mogli Jugoslavijo privedi iz gospodarske zagate. Njihov vpliv bi mogel preusmeriti Tjtovo politiko. Celotno jugoslovansko ljudstvo bi moralo priti do zavesti, da sedanji položaj sliči onemu iz leta 1941, samo da nevarnost piha od druge strani. Z urejeno Jugoslavijo ni pomagano samo jugoslovanskim narodom, temveč celotnemu Balkanu. Jugoslovanskemu zgledu bi sledile Bolgarija in Albanija; v Grčiji bi bilo ustavljeno prelivanje krvi in Balkan bi postal samostojen in nikdar več podvržen kakšni velesili. To so dejstva, preko katerih ne more iti navaden jugoslovanski državljan in tudi ne najbližji sodelavec Tita. Gospodarski podvig je važnejši od vseh partijskih manifestacij in zadovoljnemu ljudstvu ni treba stražnikov in okov, ker iz lastnega nagiba stori vse za procvit svoje države.

Po angleškem listu »The Economist«

nastal v obstoju zapadne Evrope. Ta ni več varna od zunaj. Njenih šestnajst držav se ne more uspešno braniti, dokler niso organizirale kolektivnega sistema za skupno varnost.

Če bi bila Organizacija Združenih narodov ustvarila trden zakon, ki bi jamčil vsem narodom, velikim in malim, popolno varnost, tedaj bi bilo dobro za vse. Nikomur izmed nas ne bi bilo treba skrbeti, kaj bo jutri, in nihče ne bi prebledeval ob misli na ponovno vojno. Toda to še zdaleč ni slučaj. Položaj zapadne Evrope je zelo negotov, kajti še vedno živimo v svetu, ki ga ne vlada zakon, temveč sila.

Toliko glede varnosti. Toda zadevo je treba proučevati tudi z gospodarskega in socialnega stališča. Tukaj se kaže ista slika. Vsaka dežela v zapadni Evropi razen Portugalske, Švedske in Švice je bila več ali manj razdejana vsled vojne. Življenska raven je strašno padla in ponekod je prišlo do dejanske revščine.

Res je, da se razmere boljšajo, toda Evropa še zdaleč ni neodvisna. Brez ameriške pomoči bi doživela gospodarski polom. Toda ta ne more trajati vedno; narodi Evrope se bodo morali postaviti na lastne noge. Evropa mora zopet doseči svojo gospodarsko neodvisnost, če hoče doživeti bodočnost kot družina svobodnih narodov.

Kako doseči to? Iz dneva v dan postaja jasnejše, da tega ne bo mogoče doseči s starimi boji vseh proti vsem v Evropi. Narodi morajo delati, ne pa se pripraviti. Treba je proizvajati in prodati mnogo več ter zato nakupiti več živil in surovin iz ostalega sveta. Le tako bo mogoče doseči boljše življensko raven. Toda če bo vsaka dežela vztrajala v lastnih težnjah, ne ozi- raje se na svojega soseda, bomo vsi skupaj šli postopoma v propast.

Šestnajst dežel Evrope snuje skupen načrt za industrijo, poljedelstvo, rudarstvo, električno energijo, trgovinstvo in proizvodnjo v Zapadni Evropi za prihodnja štiri leta. Toda to še ni dovolj. Povezanost v obrambi in gospodarski obnovi je logična, smiselna in potrebna. Toda pri vsem tem deluje zgolj razum, a srce molči in to je slabo. Nobena velika stvar na svetu še ni bila storjena samo z glavo. Danes pa je važnejše kakor kdaj poprej, da kultura srca povezuje narode med seboj. Saj smo na lastne oči gledali stvari, o katerih smo nekdanj mislili, da so nemogoče. Rezultat je bil, da smo pričeli ceniti svobodo v vseh njenih oblikah bodisi državno ali cerkveno, svobodo v umetnosti in znanosti, v slovstvu in glasbi. Saj ravno ta je vedno bila življenska sila zapadne civilizacije.

V to svobodo moramo tudi verovati, ne se samo boriti za njo. Pri tem nas ne smejo spremljati samo nauki starejših, temveč želja po svobodi mora žareti v srcih in duhu mladih ljudi, kajti na njih ramanih leži bodočnost. Če bodo tj stalno žejni svobode in tudi delali v tem pravcu, tedaj bo Evropa in njena civilizacija gotovo preživela današnje težave. Nevarnost nasilstva pa bo morala utoniti v pozabo.

Zakaj se staramo!

Kako zakasniti fizični propad, ki ga pri- nese človeku zob časa. Napredek znanstvenega raziskovanja in večje poznanje zdravniških in fizioloških problemov človeka sta dala znanstvenikom nove pobude. Hkrati pa sta z raziskovanjem narave odgrnila tiste čarobne koprene, v katere so se skozi stoletja zavijali veliki in mali čarovniki, ki so iskali čarobnih lekov za dolgo življenje. Sedaj ne iščejo torej čudovitih rož ali štiriperesnih deteljc, ki jih je treba potrgati ob polni luni. Naši sodobni čarovniki postopajo po strogo znanstveni metodi in bolj kot na čudežni lek za dolgo življenje čakajo danes vsi na točen odgovor na določeno vprašanje: zakaj se staramo?

Dr. Edward L. Bortz, predsednik ameriškega zdravniškega združenja je mnenja — in tega mnenja so tudi mnogi drugi — da človek živj premalo časa: če ga primerjamo z živalima, bi po Bortzovem mnenju človek moral živeti ne le 68 let, temveč vsaj poldrugo stoletje. Izguba 80 let gre na račun raznih vzrokov: človek ne je kot bi moral jesti ali je slabšen kot bi smel jesti. Zavod za človeško prehrano, ki so ga nedavno priključili k univerzi v Evanstonu v državi Illinois (USA), raziskuje to vprašanje in dela proizkuse, kako učinkujejo jedi in pijače na človekovo stanje. Vpliv okolice na dolgost človeškega življenja pa potrpežljivo preizkušajo na Kolumbijski univerzi.

Dr. David Abrahamson pa pravi, da so prezgodnji umrljivosti krivi razni nesrečni dogodki in težave, živčna napetost in skrbi.

Toda potrpežljiva raziskovanja, ki jih narekuje nagon po samoohranitvi, bodo morda omogočila, da človek čez trideset let, ko baje živelo še enkrat toliko ljudi s starostjo 75 let kot danes, ne bo samo izkušen in moder, temveč bo imel tudi še toliko življenske sile, da bo lahko s svojim delom koristil človeški skupnosti.

Iz pod domače lipe

DRAGNIČE PRI SKOČIDOLU

Od kar smo nesli k pogrebu Gašparčevega očeta (1928) ter leta 1936 Gašparčevega Jokeja, in odkar sta med vojno padla Gašparčev Foltej in nepozabni Črničev Nac, izborni cerkveni pevec-tenorist in tamburaš-berdist, ne zaznamuje vas Draganiče do smrti Košejevega očeta, Antona Oraša, nobenega smrtnega primera.

Vse leto je Košejev oče bolehal in slabel. Sedaj je bil v 79. letu. Prej je bil vedno zdrav. V svojem življenju je prestal mnogo družinskih bridkosti. Leta 1926 mu je umrla mati, leta 1927 pa komaj 18-letna hčerka Zofka. Nekaj časa prej je zapustil svoj dom najstarejši sin Tonej in se podal z nekaterimi drugimi fanti v Kanado, kjer je še sedaj. Žaloval je tudi za sinom Jankom, ki je izginil med to vojno in o katerem še do danes ni nobenih zanesljivih vesti. Pogrešen je na vzhodnem bojišču. Ko je pokojni Košejev pred tremi tedni težje obolel, je moral na nasvet zdravnika v bolnišnico. Toda tudi tam mu niso mogli več pomagati. Kratko, pa hudo in vdano je trpel. Marsikateri prijatelj, zlasti iz lovskih zlogov — poleg sorodnikov — ga je v bolnišnici obiskal. Zelo je bil hvaležen vsem za skrbno nego v bolnišnici. Tudi njegov duhovni sin, preč. gospod župnik Janez Petrič iz Podjune ga je prišel obiskat in tolažiti s svetimi zakramenti. Verni in pobožni mož je vedno spraveval, ali doma zanj kaj molimo. Božja volja pa je bila, da se njegov tek življenja konča. Več hvaležna mu družina zanj ni mogla storiti. Mirno je zatisnil na večer druge srede meseca listopada svoje oči. Ves čas sem ga je bolelo tudi to, da sta leta 1940 prenehali hranilnica in posojilnica v Podravljah, katerih soustanovitelj je bil tudi on. Vsi drugi soustanovitelji so pred njim umrli. Vsa leta je bil tudi delavni odbornik in končno načelnik. Vse bivše rajno načelstvo mu je prišlo ob smrti iz večnosti naproti. Dalje časa je bil tudi cerkveni svetnik. Redno se je udeleževal sej cerkvenega sveta. Letošnjo Veliko soboto je otroško iskreno prosil, da bi še to leto smel on pri velikonočni procesiji nositi kip Kristusa rekoč, da utegne biti to njegovo zadnje leto. In vesel ga je nosil, kakor nekdanj Simeon.

Bil je tudi zvest Mohorjan ter naročnik in bralec slovenskih verskih listov. Po poklicu je bil kmet in izvrsten mizar. Kot mizar je v 60 letih marsikateremu stesal rakev. Sedaj počivajo tudi njegovi zemeljski ostanki v enaki. Njegovo krsto je krasilo nebroj vencev, znak ljubezni in hvaležnosti.

Njegove zadnje poti se je udeležilo veliko število faranov, zlasti veliko moških iz okolice in zaporna pasja, med njimi tudi gospod župnik Petrič. Domači župnik mu je po opravilih v cerkvi ob odprtem grobu spregovoril v obeh jezikih poslovlino besede. Lastnik občinskega lova pa mu je v

imenu lovcev izrekel prijateljsko zahvalo za njegovo sodelovanje ter mu želel vso blaženost v večnostnih loviščih. V znak tovarštva pa so mu k pogrebu došli lovci vrgli vsak smrekovo vejico v grob. Marsikatero oko se je orosilo.

Pokojni je bil skrben družinski oče, katolik v besedi in dejanju, rodoljub v domačem krogu in javnosti. Vsem sorodnikom naše iskreno sožalje! Večen bodi njegov spomin! Košeja ni več, njegov vzgled pa naj živi!

Ranjki zapušča ženo, tri hčere in enega, oziroma dva sina. Svojcem pa je zapustil lepo in skrbno obdelano posestvo.

SELE

Letošnje leto so se naši parčki precej zgibali. Bilo jih je osem poročenih. Zaključil je vrsto Peter Olip, p. d. Užnikov, lesni trgovec in posestnik p. d. Sp. Hajnžej, ki si je izbral za življensko družico Heleno Oražo, p. d. Spod. Jugovo. V torek 23. nov. sta postala mož in žena. Ženin je bil lani predsednik prosvetnega društva, nevesta je tajniška namestnica, oba sta bila tudi vneti igralca na našem odru. Na gostiji je vladalo veselo razpoloženje, saj je bilo poleg jedi in pijače tudi petja obilo. Novemu paru čestitamo in želimo, da bi na odru svojega skupnega življenja tudi tako dobro igrala kakor sta nastopala v igratih.

ŠMIHEL PRI PLIBERKU

Mj že vem, kaj je pri nas novega. Drugod še ne veste, zato vam pa mi povemo. Toda ne vsega, le nekaj.

Za nas je gotovo najvažnejše to, da smo vendar enkrat dobili pošteno luč — elektriko. Dve leti smo čakali, hrepeneli, si obljubljali, se kregali in jezili. Pravijo, da je elektrika tako hitra, da bi prišla v sekundi osemkrat okrog zemlje, toda k nam je hodila počasneje kot polž. V tem času smo pozabili celo sode »fitrijola«, da je po vsem Šmihelu smrdelo po njem. Koliko smo porabili zanj, posebno za »črnega« in koliko cilindrov smo pobili! Električar je čutila našo jezo in previdno obšla Šmihel ter je že lani posvetila v Rjnkolah, letos pa v Breški vasi, Večni vasi, Globasnici in v petek se je kar na hitro in skrivaj priplačila v Šmihel tako, da smo bili zvečer kar presenečeni, ko je celo na cesti zasvetilo. Tako bo sedaj tudi sveti Mihael ves razsvetljen premagal Luciferja in ga še bolj v temo pahnil.

Razume se, da nekateri hočejo proslaviti prihod luči; ker pa jih je tako presenetila, krstijo novo luč z moštom in vinom. Sredi Šmihela pa so v gostilni hoteli takoj v petek zopet slišati radio, toda aparat ni hotel dati od seba nobenega glasu. Ko so mu pretipali rebra, so ugotovili, da so miši pregrizle žico. Že preje enkrat so imele miši v njem gnezdo. To je dokaz, kako dolgo smo čakali na elektriko in kako nam je potrebna.

MAUSER KAREL:

KAPLAN KLEMEN

ROMAN (Nadaljevanje)

38.

Klemen čuti, da se je množica premaknila. Vse v njem se je napelo.

Tedaj se je razdivjal vihar. Vzdignilo se je vpitje.

»Ven naj pride, če si upa! Tako je! Ven naj pride!«

Klemen s stisnjenimi pestmi strmi skozi okno. Nato vrže glavo kvišku in vzravnan stopi pred vrata.

Nemir se je za hip poleg.

Z bežnim pogledom ošine Klemen vso množico. Spredej je Resnik. Pijan, da se komaj lovi. Koj za njim stojita Križnar in Koritnik.

Tudi Mohor je zraven, nekaj mladih, celo nekaj žensk. Prav zadaj stoji Plaznikova. Klemenove oči se zavrtajo v množico. Nihče ne ve nič reči. Vsi čakajo, da bo nekdo zavpil in da bodo kriknili za njim. Resnik je motoglavu omahnil naprej.

»Potice nam dajte!«

»Tako je!« kriči pijano Mohor. »Naši otroci še črne kruha nimajo.«

»Zato, ker očetje pijejo žganje,« useka Klemen. Ni se mogel zdržati, ko je zapazil pijanega Mohorja.

»Ste ga slišali?« krične Resnik. »Še drobčinice nam ne privošči. Sam je sit, seveda.«

Mladi so kriknili za Resnikom in pričeli riniti proti Klemenu.

Ni se premaknil. Stal je kakor vkopan in mirno zrl v gnečo.

Nekaj starejših se je umaknilo nazaj.

»Udari ga,« krične Križnar in se pijan nagne proti Koritniku, ki je stal najbližje. Koritnik pijano bulji v Klemena.

»Udari,« kriči Križnar.

Mladi vpijejo za njim.

Klemen se rahlo skloni naprej, kakor da hoče z golimi rokami poriniti množico nazaj.

»Kdor misli udariti, naj udari,« reče glasno. Njegova široka ramena so kakor plot pred ljudstvom.

V gneči je zmeda. Klemen razločno vidi, da se Mohor umika. Tudi ženske rinejo iz osprejja nazaj.

»Kdor misli udariti, naj udari,« ponovi Klemen.

Resnik pijano gleda po ljudeh. Nihče se ne zgame.

Klemen se vzravna.

»Komur sem storil krivico, naj se oglasi.«

Tišina.

Tedaj se Resnik skloni k tlom.

Klemen nagonsko čuti, da se mora nekaj zgoditi. Premakne se za korak, toda v istem hipu zamahne Resnik z roko.

Klemen dvigne desnico, kamen oplazi rokav talarja in zadene kost pod očesom. Kri se mu poredi čez lice.

Plaznikova je kriknila. Kakor bi čez vse ljudi nekdo udaril s kolom. V treh curkih rinejo ljudje na cesto in se porazgubé po barakah.

Klemen z robcem na očesu stopi v sobo, nalihe vode v umivalnik ter prične spirati rano.

Z obližem na rani sede k pisalni mizi ter vzame v roke kamen. Tiho ga gleda in obrača in položi nazaj.

Potlej leže in ugasi luč. Pod očesom

Zadnje čase smo slišali veliko oklicev, pa ne vemo, zakaj je tako malo porok. Morda nekateri izrabljajo doseganje temo v cerkvi in se ponoči poročajo. Le nekateri zvestejše duše si upajo pred domači oltar. Najbolj navdušena za ta zakrament so dekleta na Blatu. Do sedaj mikavno Blato bo kmalu brez deklet.

Pred štirinajstimi dnevi se je omožila Rakebova Katra z Blata. Upamo, da bo tudi v zakonu ostala vesela in zvesta svojemu rodu, kakor je bila do sedaj in da ne bo pozabila, kje je doma.

Jurjev Jozef iz znane in zavedne slovenske hiše v Šmarjeti nad Pliberkom je iskal nevesto. Ko se je z motorjem vozil okrog, mu je v velikem blatu, ki smo ga letos veliko pregazili, vozilo obtčialo na Blatu. In vlada Bogu, da se je to zgodilo! Tam je zagledal Mlačevo Mojco in v ponedeljek sta se poročila. Mojca je iz znane, ugledne in zavedne Mlačeve družine. Jurjeva hiša je dobila pridno, dobro in skrbno gospodinjjo. Ker je ženin dolgoletni pevec, mu je ob poroki pel pevski zbor iz Pliberka.

Maks Homer se je poročil s Hober Zofko iz Gonovec, Zora Kraut z Bistrice pa se je v celovški stolnici poročila z Jožefom Hebeinom, carinskim uradnikom v Bačalu na Zilji. — Vsem novoporočencem želimo veliko blagoslova.

Vsi sveti so poklicali k sebi v nebesa Alojza Sadjaka. Kmalu za njim je odšla po večno plačilo Helena Čebulj, po domače Pušnikova. Bila je tiha, skromna in svetniška duša, vedno delavna in žrtvovčca se. Tiho in mirno je pričakovala smrti in umrla na dan, ki ga je naprej napovedala.

Rajnm naj bo Bog veliki Plačnik!

Prejeli smo:

V zadnji »Kroniki« smo brali o smrti dobrega znanca in prijatelja Lovra Kušaja, po domače Srijenca iz Blata, ki je nenadoma umrl, najbrž zaradi poškodb, dobljenih lansko leto, ko se je vračal s slovenske prireditve v Pliberku, kakor na splošno domnevaljo.

K temu zadnjemu članku bi v vednost vsem napisali še nekaj podrobnosti iz govora častitega gospoda župnika Piceja ter s tem pojasnili stvar o dogodku, o katerem so ljudje drugače obveščeni po nekem listu, ki hoče vso stvar zlorabiti v svoje namene.

Gospod župnik je v svojem govoru poudaril, kako zaveden je rajni bil, o njegovem sodelovanju v katoliških društvih, o njegovem krščanskem življenju in kako je kot glavni družine skrbel, da so vsi družinski člani pristopali mesečno k mizi Gospodovi. Omenil je tudi njegove gospodarske sposobnosti in pomoč vsem, ki so ga potrebovali kot izkušnega domačega živinovozdravnika.

Res se nam čudno zdi, da smo morali brati v poročilu že omenjenega lista popolnoma nasprotno in zlonamerno poročilo. V poročilu je namreč napisano, da je častiti gospod župnik prepovedal zastopniku OF poslovljni govor. Te besede je res izrekel, toda le kot željo žalujoče žene in po-

kojnikovih otrok, kar je tudi poudaril, tega v dotičnem poročilu ne omejuje. Pa tudi če bi to na svojo roko naredil, se ne bi nič pregrešil. V kanonu (cerkveno pravo) stoji zapisano, da ima v cerkvi pravico odločevati župnik in ne OF. Pokopališča pa spada tudi k cerkvi. Znano je, da je zastopnik OF osebno obiskal pokojnikovo ženo ter od nje zahteval, da podpiše članek, kar pa je odločno odklonila. Tu vidimo, kako kratke noge ima laž, saj ji niti teden dni ni bilo usojeno živeti. Članek dalje omenja, da so bili pri pogrebu neki ljudje, ki jih zavedno slovensko ljudstvo odklanja. Tudi glede tega toliko v vednost, da so bili prav dotični osebno povabljeni in so se povabilu radevolje odzvali, saj so ranjkega dobro poznali in globoko spoštovali kot zavednega Slovenca in vernega katoličana. Po mnenju pisca bi morali povabljeni prositi OF za dovoljenje, da se odzovejo povabilu žalujočih. Če torej OF ni šlo v račun, da prvič niso bili povabljeni in drugič, ker je bilo znano, da hočejo stvar izrabit v politične namene, zakaj so sploh prišli? Članek dokazuje njihove namene.

Kakor njegovi dragi domači, tako se bomo tudi mi vedno spominjali dragega pokojnika, njegovih žrtev za slovenstvo, vero in njegovega dobrega srca, ki ni poznalo zlega. In prav zato, ker spoštujemo njegov spomin, ne pustimo, da bi kdorkoli njegov mnogo prezgodnji odhod iz naše slovenske skupnosti zlorabljal in zavijal po svoje. Kdo od teh ljudi, ki ranjkega tako licemersko slavijo, je pokojnika poznal takrat, ko je bil napaden in v njegovi boleznij?

Kadarkoli pa bo pogovor v našem slovenskem krogu nanesel nanj — in to ne bo redko — se ga bomo spominjali z eno mislijo: bil je mož in človek. Slava in mir mu!

LOČE

Dolar je že od nekdanj imel neko posebno moč v sebi. Čudnega to ni nič, saj je tam doma, kjer imajo atomsko silo. Za atomsko silo se »pudlajo« politiki in strategji, za dolarske prince pa umevno že od nekdanj mlade in sanjave dečle. Ljubezen je res nekaj lepega, čeprav se pretaka po žilah princa nekaj islamske krvi. O tem smo prepričani menda vsi razen zakrknjenih samcev, ki jih nikjer ne manjka. Ima pa ta reč tudi svoje sončne strani. Kdo ve, kako je trepetajočim vznemirjenim srcem ob spomnu na pravkar minule sladke in upapolne trenutke, posebno še ob mislih, da še zna vročeljubi, potem ko je pozabil svoj srčni ideal v tej ali oni fari, vrniti se sem v deželo »ničnemogočega«. Oj ti presneti dolarčki in te zlomkove ljanice!

Komaj dva meseca je gledala mala, ljubka Elica luč sveta, pa je že posegla v srečo njenih roditeljev neizprosna smrt in pretrgala nit življenja edinke. Ob tej bridki izgubi izrekamo družinji Simič iskreno sožalje!

Veliko sreče, blagoslova in da bi bila pot s cvetjem posuta... Take so bile čestitke povabljenih in želje nepovabljenih ob poroki Hojave Herme, hčerke posestnika in (Nadaljevanje na 8. strani)

Toda Klemen se niti z besedo ni dotaknil nočnega dogodka.

»Vsem želim za ta božič obilo notranjega miru, ki ga svet ne more dati, miru, ki ga ne moreta dati ne demar in ne čast in ki ima svoj izvor samo v novorojenem Kristusu, ki je kralj revnih in bogatih, teptanih in gospodovalcev. Enim kralj ljubezni, drugim kralj maščevanja. Naj blagoslov novorojenega Kralja napolni vaše barake in vaša srca! Vse to vam želim za ta sveti božič, ki naj bo dan veselja za vse, ki verujejo v neizmerno božjo pravičnost in v neskončno božjo ljubezen. Amen.«

Klemen se je obrnil ter počel moliti Credo. Tišina v kapeli pa se ni premaknila.

SILVESTROVO

Sit lumbi vestri praeincti, et lucernae ardentes in manibus vestris. (Lk 12, 35.)*

Na božič so mu prišli večščit otroci. Razdelil jim je zadnja jabolka, ki jih je še hranil. Posedli so po postelji in po stolah in čebljali svoje neumnosti. Klemenu so se smilili ozki suhi obrazki. Nobenega božičnega razpoloženja ni bilo na njih. S predrtimi, razronegavilnimi čevlji, v pokrpanih in raztrganih oblekah so bili videti, kot da prav nič ne spadajo v božično veselje, ki je danes doma pri ljudeh.

Sredi pogovora je potrkalo na vrata.

»Naprej!«

Klemen je vstal. Počasj so se odpirala vrata, kakor da človek za vrati še ni docela odločen, da bi vstopil.

Klemen je stopil proti durim, toda se koj za korak umaknil.

Med vrati je stala Plaznikova.

»Oprostite, gospod kaplan. Morda motim?«

* Naj bodo vaša ledja prepasana in go- reče svetilke prižgane.

(Nadaljevanje s 7. strani)
gostilničarja v Rutah, ki je te dni krenila na pot novega življenja — v sladki zakonski jarem. S poroko mlade, živahne in splošno priljubljene Herme izgubimo najboljšo »rajovčeno«.

Ne samo dolarji, tudi šilingi imajo svojo moč. Včasih smo nosili naše denarce v hranilnico, ali pa smo jih spravljali kar doma v »štrumpfe pod pouštram«. Teh skrbi, hvalabogu, nimamo, saj nam pri tej strašni draginji denarja še primanjkuje. Skrb imamo zgolj s cenami. Jasno je, da vsak skrbi, da bi dobil čim več šilingov, ki jih potrebuje za to ali ono stvar. Včasih se pa nam tudi kljub previdnosti primeri nezadržana pomota. Ni ravno prijetno, če pride taka reč na uho višji sili, ki sicer uživa daleč naokoli znano gostoljubnost, pa se z atomsko silo, kakor roj sršenov zopodi med naše »čvešpelne«, ki so letos zelo dobro obrodili, dasi so zaradi večnega dežja precej kisli. Pri »hvantanju« nimamo vedno sreče. Temu bodo kriva naša slaba pota in s tem slabe zveze s svetom. Predno tukaj zremo, da stane v Celovcu prešiček okoli 80 šil., prodamo mi pa re za 300 šil. Na »hantou« se še kar dobro razumemo, zato tudi ni bojazni, da bi kdo kmalu »abhaužval«, čeprav znamo mojstrsko vzdihovati. Sicer je bilo letošnje leto res malo slabše, dež na dež smo imeli, zato tudi ni čudno, da žito ni tako dozorelo, kakor bi moralo. Najbolj bomo pogrešali našo »mejsto«. Premalo smo se tudi brigali za jazbece in preveč preko teh »grabnov« hodili; »hortej po kolienah, doutej pa po r...«, kamor nas srce tako hudo vleče.

Semenj smo kar dobro opravili. Bili so semnjaci ne samo od »gmajnde, hodci so hodli« in prav fletno je bilo, kakor še vedno, kadar rajamo. Zime se bojimo, posebno pa snega, da ne bo zamedlo velikanskih »grabnov«, ki jih je naredila zdnja povodenj in nam tako zaprla pot na ono stran potoka.

REMSIENIK

Na dan Vseh svetih smo se spominjali svojih dragih na grobovih v železni Kapli. Mnogi pa počiva daleč v tuji zemlji in teh smo se spomnili tako, da smo jim na domačem pokopališču prižgali svečo.

Z vremenom smo zadovoljni. Vsak zdaj hiti, da ponaredi, kar je še treba. Napravljamo drva, zlasti pa steljo, kajti ne bo več dolgo, ko bomo dobili sneg.

Zadovoljni smo, da se je občina Bela spomnila in nam popravila pot, ki je bila že tako izdelana, da smo se že balj voziti s konjem.

Sole sedaj nimamo nič in mislimo tudi, da je letošnje zimo ne bomo imeli.

»Oglar je res lep fant,« si je mislila Šoperjeva Jerca v št. Lenartu in se omočila z mladim oglarjem, ki mu bo pomagala kuhati ne samo žgance, ampak tudi oglje. Če pa ne bo pridna, jo bo mož namazal z ogljem, da bo črna in bo morala biti doma. Mlademu paru želimo na novi življenski poti mnogo sreče in zaroda! Povemo naj še to, da je še nekaj gospodarjev brez gospodinj, pa si ne znajo pomagati in poiskati žen. Morda je vzrok ta, da je sedaj mnogo deklet, ki so postala tako »nobel«, da slovenskih fantov še pogledajo ne.

VELINJAVAS

Dne 15. novembra t. l. smo obhajali v Velinjavi vesel dogodek. Rupijeva Tončka je ta dan stopila kot nevesta pred oltar domače cerkve sv. Petra in Pavla, da obljubi ljubezen in zvestobo svojemu ženinu Gregiju Reichmann, ki je kot sin pd. Bvažičeve družine v Kajzazah sprejel od pd. Robarjevih v Želučah lepo posestvo. Čeravno leži Velinjavas na skrajno vzhodni strani župnije, Želuče pa na skrajno zapadni, sta se vendar našli dve plemeniti sreci. Nevesta je iz blage Rupijeve družine in je preživela svoja mladostna leta zares v lepem, veselem pa tudi vernem domačem krogu. Pevci so prepevali lepe pesmi pred poroko in tudi med poročno sv. mašo. Zbralo se je mnogo povabljenih gostov, sorodnikov in znancev, pa tudi drugih iz veljnjske okolice. Domači župnik, ki je svoj čas nevesto tudi krstil, je opravil svete poročne obrede in tudi poročno sv. mašo.

NAZNANILO

Obveščam cenjeno občinstvo, da sem otvoril v Pliberku-Bleiburgu, Loibacherstrasse (Lager) moderno

TKALNICO

za izdelovanje LANENIH, JUTNIH IN BOMBAŽNIH TKANIN. Po najvišjih dnevnih cenah kupujem lan, za katerega dam na željo tudi blago. Po naročilu pridem tudi na dom.

Obrat je odprt dnevno od 8h do 12h in od 14h do 18h; ob sobotah pa od 8—12. Za obilen obisk se priporoča

ERICH FRITZ, tkalski mojster,
BLEIBURG—PLIBERK

Po poroki sta po stari kmečki navadi pri cerkvenih vratih poročenca sejala denar in napravila s tem mladini mnogo veselja. Po cerkvenem opravilu so bili številni gostje povabljeni v gostoljubno v venci okrašeno Rupijevo hišo. Rupijeva mama so skrbeli, da so bili gostje vsestransko izvrstno pogosteni. Med obedom so prepevali domači pevci neutrudno pod vodstvom pevovodje Folteja Kapusa. Tako so ure le prehitro minule. Po južini je tudi fotograf celo skupino in posamezne slikal, da bodo imeli spomin na ta lep dan vsi, ki so bili zraven. Mladino je pa privabila godba, da so se parčki veselo zavrteli.

Po stari kmečki navadi sta metala družica in »camar« raz visokega okna »dirjinco« med spodaj zbrane.

Novoporočencema želimo obilo bôžjega blagoslova v zakonskem stanu. Naj bi se spolnilo, kar Cerkev želi novoporočencem na dan poroke: da bi videla otroke svojih otrok do 3. in 4. kolena in potem sprejela od Boga večno življenje.

VERNBERG-VRBA

Po narodnostni statistiki iz l. 1846 (Koroški zbornik) je bilo prebivalstvo obeh teh občin skoraj izključno slovensko. Obseg občine Vernberg je v glavnem ostal do sedaj isti, občino Vrbo pa je oblast razdelila tekom let na štiri občine in sicer na Gozdanje, Logoves, Vrbo in Lipo. V Vernbergu je bilo tedaj 1830 Slovencev, Nemcev pa samo 35. To so bili najbrže prebivalci gradov Vernberg in Domačale. Vrba pa je imela 3464 Slovencev in nobenega Nemca! Če pa pogledamo izid zadnjega uradnega štetja, vidimo, da je narodnostno stanje v navedenih občinah — po uradnem štetju — ravno narobe! In to kljub temu, da sta občini Lipa in Vernberg še pred prvo vojno — in tudi Logaves — imeli slovensko večino in narodno zavedne slovenske župane, na primer še sedaj živčega Matija Vospelnika v občini Vernberg in na Veliki petek leta 1945 od letalske bombe ubitega Zdravka Falleta v občini Lipa ter še sedaj živčega podomača Orena na Udmatu, ki je bil tudi župan občine Lipa. Jasno je, da je šlo ponemčevanje načrtno in umetno. Toda kljub temu je še sedaj večina prebivalstva, dasi malo zavedna in kljub uradnemu zapisovanju — slovenska.

VEČNA VAS

Daleč od cest in mest in železnice je postisnjena naša vas prav pod Peco. Morda smo prav zato ostali tembolj domači, navezani na svojo zemljo, svoj les, pa tudi na vero in na našo cerkev, sv. Martinu posvečeno. Prebelili smo jo, napravili v njej elektriko in letos smo se skorajžili: tudi v naši cerkvi naj bo enkrat celodnevno češčenje. Gospod župnik so nam ugodil in na sv. Martina dan je bil za nas ne samo praznik našega patrona, ampak tudi Evharističnega Kralja. Ne da bi se sami hvalili, ampak drugi so nas hvalili, da je bilo vse lepo: oltar in cerkev čudovito okrašena, petje lepo, celo otroci so nas presenetili s petjem in ves dan polna cerkev. Drugi poznajo drugačna veselja, za nas pa je največje to in zato prosimo že sedaj tudi za drugo leto.

Seveda smo tudi svojo, Martinovo nedeljo praznovali v domači cerkvi in doma so naše gospodinjje tudi za druge dobrote poskrbele.

Se to naj povemo, da se je Anderlnova Milka poročila z Albinom Wöbl, p. d. Smetanovim iz Podjune in je tako hiša dobila novega pridnega gospodarja.

SKOČIDOL

Da si kmet laže pomaga, opazujemo, da se osamosvojujejo kmetje vedno bolj glede mlinov. Sami si jih postavljajo. Neka tirolska firma postavlja tu v okolici v zadnjem času prav praktične mline.

Sedaj pa še nekaj podatkov, kaj vse imamo v naši župniji. Župnija ima 12 vasi, 3 cerkve, 210 hiš, med njimi 12 gostlin, 5 trgovin, 4 trafike. Prebivalcev ima 2.100. Večinoma so kmetje in delavci. Vsak delavec vidiš na podraavljskem kolodvoru čakati delavce in delavke na jutranji vlak, da se odpeljejo v mesto in zvečer nazaj.

Imamo 7 mizarjev, 2 kolarje, 1 kovača, 1 mesarja, 10 krojačev in šivilj, 6 čevljarjev, več zidarjev, 10 čebelarjev, 3 preše za mošt, 1 oljarno, 2 zdravnik, železniško postajo, poštni urad, orožniško postajo, misijonišče, žago in štirirazredno šolo, katero obiskuje 160 šoloobveznih otrok, ki se poleg nemščine učijo tudi slovensko in se polagoma ob trudu učiteljstva le nekaj naučijo. V prejšnjih časih tega pouka sploh ni bilo.

Radio imajo že skoraj v vsaki hiši. Naj bi ljudje radi in pogosto poslušali tudi verske oddaje ter slovenske oddaje iz Celovca, v katerih mnogokrat slišimo prelepe domače koroške in slovenske narodne, pa tudi umetne pesmi. — Letošnje leto za čebele ni bilo ugodno. Po mnogem rojenju je bilo malo ali skoraj nič paše. Kdor jih je pravočasno peljal na pašo, je dobil precej mecesnove strdi, rožne in ajdove paše pa vsled dežja ni bilo. Za zimo so si čebelarji letos vsaj enkrat lahko pomagali s sladkorjem v zameno za nekaj posodic strdi, oziroma proti ceni 8 šil. 30 grošev za kilogram pri deželni čebelarški zvezi.

V gradu Vernberg, kjer bivajo od leta 1930 sestre marianhilskega misijonskega reda oziroma Presvete Rešnje Krvi Gospodove, so se vse poletje vršile duhovne vaje za posamezne stanove ter druge verske prireditve, zlasti za mladino. Zdej v jeseni so na sporedu duhovne vaje za posamezne stanove v slovenskem jeziku. Naj se zlasti iz bližnjih župnij javi pravočasno zadostno število udeležencev in udeleženk, da bi bili pripravljeni prostori dobro zasedeni.

Semnji so večinoma mimo! Res, da nas je bilo veliko pri procesijah in da smo tudi posamezno skupaj molili v obeh jezikih, a malo smo tudi semnjarili in tiste dni po stari dobri navadi kaj boljšega užili, še več pa pili in gostilničarjem sodčke praznili, največ in najdalj pa smo se sukali in vrteli, rajali in pelj. O semnji, postanite zopet »žeganja« — obletnice posvečevanja in počastitev farnega patrona! — Časopisov prihaja k nam veliko, nemških in slovenskih in sicer: Nedelja, Kronjka in Vestnik od slovenskih. Zdej pa vabi in kliče zopet sv. Mohor. — Sukna in blaga še vedno ni. Včasih so v pozni jeseni in pozimi po hišah predli in tkali. Naj bi naši domovi postali zopet male predilnice in tkalnice. Kakšna dobra šola bi bila to za očete in matere, zlasti pa za sinove in hčere, fante in dekleta. — V kolodvorski restavraciji je začela poslovati »Jugoza«, kjer gospodarji-člani lahko nabavljajo cenejše razno blago. Pristopite! — Leta 1892 — mnogo prej kot sedanja občinska rajfajzovka — ustanovljena hranilnica in posojilnica v Klečah in potem v Podravljah še sedaj spi spanje pravčnega. Oblast in deželna zveza je nočeta zbuditi k novemu življenju in delovanju. Tudi nepostavno prodane ji lastnine niso še vrnili! Kdaj se bo to zgodilo, če se sploh bo, ker po tolikem času ni nič čudnega, če človek obupa nad dobro voljo merodajnih, ki poznajo samo besede. — Po borovju med Dragničami in Podravljami kopljejo pooblaščenec velike državne elektrarne — menda Kaprunske — na mnogih mestih do 7 metrov globoke jame ter s tem proučavajo svet, kako bogat je na pesku. Ako bodo ugotovili, da je pesek izdaten in primeren, ga bodo vsega odpeljali in uporabili za jez, ki bo služil kot nabiralnik za elektriko. Posestniki bi tako izgubili — seve proti odškodnini — ves les, ki raste nad tem peščinim obdravskim zemljiščem.

PODJERBERG — ŠT. ILJ

Sedaj, ko je minulo vse razburjanje in tudi malo kreganja, hočemo povedati na podlagi seznama, ki ga imamo v rokah, kako smo popravili našo cerkveno sv. Katarine na Jerbergu in koliko je popravljanje stalo.

Cerkev je bilo treba predvsem pokriti, zunaj prebeliti, znotraj pa vse preslikati in vse oltarje na novo pozlatiti ter prebarvati. To so bile predrzne misli. Naj vsak samo pomisli, kaj se pravi na primer spraviti les za »šintelne« iz Dobajne. Někdo jih mora delati, drugi pa mora dati delavcu hrano, ker 16.000 »šintelnov« ni tako hitro narejenih. Vse to pa je treba zvoziti na Jerberg. Od Drave gor pa celo pesek in nešteto drugih stvari. Torej to so bila dela, ki jih ni bilo tako lahko in kmalu narediti. Z deli smo začeli že pozimi pri lesu, od 16. avgusta dalje pa so začeli z delom pridni farani iz Podjerberga in Klopice. Tako so hiteli, da je bila na dan semnja 17. oktobra blagoslovitev. Delo je bilo tako hitro in več narejeno, kakor je bilo v začetku predvideno. Cerkev je pokrita, zunaj pobeljena, vse podstrešje novo, lopa je dobila nov strop in je betonirana, kakor vsa cerkev. Glede slikanja pa jamči znani cerkveni slikar Florjančič iz Lipe, za kar mu gre najprisrčnejša zahvala za obilen trud in potrpljenje.

Da boste vsaj malo vedeli, koliko stane delo, vam podajamo obračun:

V denarju je bilo izdanega 6500 šil. To-liko so stali delavci in material vključno s slikarjjo. Vožnja, ki je bila zastoj, bi veljala 2000 šil., tesarji, kar so naredili za stonj, 500 šil., pomožni delavci 500 šil., apno in deske, ki so jih ljudje darovali, približno 1000 šil. Tako pridemo nad 10.000 šil. Tu pa ni vsota hrana za tri slikarje, ki so slikali tri tedne. Prav tako ni vsota hrana za delavca, ki je delal tri tedne »šintelne«.

Bog in sv. Katarina naj povrneta vsem obilo! Naj bo to vsem, ki so pomagali in dobesedno žrtvovali, v čast in ponos!

Vse to pa naj se straši sosedov na Trebinji, ki bodo prihodnje leto popravljali Marijino cerkev na Humcu!

Vse prijatelje Slovenske igralske družine vabimo na

Miklavževanje,

ki bo v soboto 4. decembra 1948 ob 20 uri v dvorani hotela »Haimlinger«, Celovec, Völkermarkterstrasse 5.

S p o r e d : ob 18 urj prihod Sv. Miklavža za otroke, ob 20 uri prihod sv. Miklavža za odrasle, nato družabna prireditev pri pogrnjenih mizah.

Sodeluje plesni orkester. — Vstopnine ni! Sprejemanje paketov v soboto ob 12 do 17.30 uri v hotelu »Haimlinger«.

ZAMENJAM

mošt ali hlevski gnoj za sladko krmo, Hribernik Matevž, Celovec — Klagenfurt, Feldkirchnerstrasse 102

Slovenski Miklavž pride!

Karitativna pisarna v Celovcu priredi v nedeljo dne 5. t. m. slovenski Miklavžev večer. Prireditev se vrši v velikem salonu hotela Haimlinger na Völkermarkterstrasse št. 5. (v pritličju pod Karitativno pisarno). Začetek ob 7 uri zvečer. Vstop brezplačen.

Naročila za Miklavža in darila sprejema Karitativna pisarna v petek in soboto ves dan ter v nedeljo popoldne do 6 uri. Prijavite do sobote popoldne še posebej vse siromašne begunske otroke, ki stanujejo v mestu izven taborišč.

Karitativna pisarna.

ŽENITNA PONUDBA!

Vojni invalid, dela zmožen, posestnik male kmetije (6 ha) se želi spoznati in pozneje poročiti s poštenim slovenskim dekletom, starim od 25 do 35 let z nekaj premoženja, katerega bi vpisala na posestvo.

Samo resne ponudbe s sliko poslati »Koroški kroniki« pod značko »Srečna bodočnost«. 610



SOBOTA, 4. decembra:

7.15 Iz svetovnega tiska.
17.10 Pregled sporeda za prihodnji teden.

NEDELJA, 5. decembra:

7.15 Jutranja glasba.
17.10: Komentar.
19,30 Slovenske narodne.

PONEDELJEK, 6. decembra:

7.15 Jutranja glasba in slovenske pesmi.
16,00 Potovanje po svetu: Milan.
17.10 Poročila.

TOREK, 7. decembra:

7.15 Jutranja glasba in poročila.
17.10: Poročila.

SREDA, 8. decembra:

7.15 Poročila in jutranja glasba.
17.10 Poročila.

ČETRTEK, 9. decembra:

7,15 Literarna ura: Josip Stritar.
17.10 Poročila.
19,30 Otroška pera.

PETEK, 10. decembra:

7.15 Jutranja glasba in poročila.
17.10 Poročila.